నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

అభిధమ్మపిటకే

పుగ్గలపఞ్ఞత్తిపాళి

మాతికా

౧. ఏకకఉద్దేసో

౧. ఛ పఞ్ఞత్తియో – ఖన్ధపఞ్ఞత్తి, ఆయతనపఞ్ఞత్తి, ధాతుపఞ్ఞత్తి, సచ్చపఞ్ఞత్తి, ఇన్ద్రియపఞ్ఞత్తి, పుగ్గలపఞ్ఞత్తీతి.

౨. కిత్తావతా ఖన్ధానం ఖన్ధపఞ్ఞత్తి? యావతా పఞ్చక్ఖన్ధా – రూపక్ఖన్ధో, వేదనాక్ఖన్ధో, సఞ్ఞాక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో; ఏత్తావతా ఖన్ధానం ఖన్ధపఞ్ఞత్తి.

౩. కిత్తావతా ఆయతనానం ఆయతనపఞ్ఞత్తి? యావతా ద్వాదసాయతనాని – చక్ఖాయతనం, రూపాయతనం, సోతాయతనం, సద్దాయతనం, ఘానాయతనం, గన్ధాయతనం, జివ్హాయతనం, రసాయతనం, కాయాయతనం, ఫోట్ఠబ్బాయతనం, మనాయతనం, ధమ్మాయతనం; ఏత్తావతా ఆయతనానం ఆయతనపఞ్ఞత్తి.

౪. కిత్తావతా ధాతూనం ధాతుపఞ్ఞత్తి? యావతా అట్ఠారస ధాతుయో – చక్ఖుధాతు, రూపధాతు, చక్ఖువిఞ్ఞాణధాతు, సోతధాతు, సద్దధాతు, సోతవిఞ్ఞాణధాతు, ఘానధాతు, గన్ధధాతు, ఘానవిఞ్ఞాణధాతు, జివ్హాధాతు, రసధాతు, జివ్హావిఞ్ఞాణధాతు, కాయధాతు, ఫోట్ఠబ్బధాతు, కాయవిఞ్ఞాణధాతు, మనోధాతు, ధమ్మధాతు, మనోవిఞ్ఞాణధాతు; ఏత్తావతా ధాతూనం ధాతుపఞ్ఞత్తి.

౫. కిత్తావతా సచ్చానం సచ్చపఞ్ఞత్తి? యావతా చత్తారి సచ్చాని – దుక్ఖసచ్చం, సముదయసచ్చం, నిరోధసచ్చం, మగ్గసచ్చం; ఏత్తావతా సచ్చానం సచ్చపఞ్ఞత్తి.

౬. కిత్తావతా ఇన్ద్రియానం ఇన్ద్రియపఞ్ఞత్తి? యావతా బావీసతిన్ద్రియాని – చక్ఖున్ద్రియం, సోతిన్ద్రియం, ఘానిన్ద్రియం, జివ్హిన్ద్రియం, కాయిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియం, ఇత్థిన్ద్రియం, పురిసిన్ద్రియం, జీవితిన్ద్రియం, సుఖిన్ద్రియం, దుక్ఖిన్ద్రియం, సోమనస్సిన్ద్రియం, దోమనస్సిన్ద్రియం, ఉపేక్ఖిన్ద్రియం, సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం, అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం, యం, అఞ్ఞాతావిన్ద్రియం; ఏత్తావతా ఇన్ద్రియానం ఇన్ద్రియపఞ్ఞత్తి.

౭. కిత్తావతా పుగ్గలానం పుగ్గలపఞ్ఞత్తి?

(౧) సమయవిముత్తో

(౨) అసమయవిముత్తో

(౩) కుప్పధమ్మో

(౪) అకుప్పధమ్మో

(౫) పరిహానధమ్మో

(౬) అపరిహానధమ్మో

(౭) చేతనాభబ్బో

(౮) అనురక్ఖణాభబ్బో

(౯) పుథుజ్జనో

(౧౦) గోత్రభూ

(౧౧) భయూపరతో

(౧౨) అభయూపరతో

(౧౩) భబ్బాగమనో

(౧౪) అభబ్బాగమనో

(౧౫) నియతో

(౧౬) అనియతో

(౧౭) పటిపన్నకో

(౧౮) ఫలేఠితో

(౧౯) సమసీసీ

(౨౦) ఠితకప్పీ

(౨౧) అరియో

(౨౨) అనరియో

(౨౩) సేక్ఖో

(౨౪) అసేక్ఖో

(౨౫) నేవసేక్ఖనాసేక్ఖో

(౨౬) తేవిజ్జో

(౨౭) ఛళభిఞ్ఞో

(౨౮) సమ్మాసమ్బుద్ధో

(౨౯) పచ్చేకసమ్బుద్ధో [పచ్చేకబుద్ధో (సీ.)]

(౩౦) ఉభతోభాగవిముత్తో

(౩౧) పఞ్ఞావిముత్తో

(౩౨) కాయసక్ఖీ

(౩౩) దిట్ఠిప్పత్తో

(౩౪) సద్ధావిముత్తో

(౩౫) ధమ్మానుసారీ

(౩౬) సద్ధానుసారీ

(౩౭) సత్తక్ఖత్తుపరమో

(౩౮) కోలఙ్కోలో

(౩౯) ఏకబీజీ

(౪౦) సకదాగామీ

(౪౧) అనాగామీ

(౪౨) అన్తరాపరినిబ్బాయీ

(౪౩) ఉపహచ్చపరినిబ్బాయీ

(౪౪) అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ

(౪౫) ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ

(౪౬) ఉద్ధంసోతోఅకనిట్ఠగామీ

(౪౭) సోతాపన్నో

(౪౮) సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో

(౪౯) సకదాగామీ

(౫౦) సకదాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో

(౫౧) అనాగామీ

(౫౨) అనాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో

(౫౩) అరహా

(౫౪) అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియాయ [అరహత్తాయ (సీ.)] పటిపన్నో

ఏకకం.

౨. దుకఉద్దేసో

౮. ద్వే పుగ్గలా –

(౧) కోధనో చ, ఉపనాహీ చ.

(౨) మక్ఖీ చ, పళాసీ [పలాసీ (స్యా. క.)] చ.

(౩) ఇస్సుకీ చ, మచ్ఛరీ చ.

(౪) సఠో చ, మాయావీ చ.

(౫) అహిరికో చ, అనోత్తప్పీ చ.

(౬) దుబ్బచో చ, పాపమిత్తో చ.

(౭) ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారో చ, భోజనే అమత్తఞ్ఞూ చ.

(౮) ముట్ఠస్సతి చ, అసమ్పజానో చ.

(౯) సీలవిపన్నో చ, దిట్ఠివిపన్నో చ.

(౧౦) అజ్ఝత్తసంయోజనో చ, బహిద్ధాసంయోజనో చ.

(౧౧) అక్కోధనో చ, అనుపనాహీ చ.

(౧౨) అమక్ఖీ చ, అపళాసీ చ.

(౧౩) అనిస్సుకీ చ, అమచ్ఛరీ చ.

(౧౪) అసఠో చ, అమాయావీ చ.

(౧౫) హిరిమా చ, ఓత్తప్పీ చ.

(౧౬) సువచో చ, కల్యాణమిత్తో చ.

(౧౭) ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో చ, భోజనే మత్తఞ్ఞూ చ.

(౧౮) ఉపట్ఠితస్సతి చ, సమ్పజానో చ.

(౧౯) సీలసమ్పన్నో చ, దిట్ఠిసమ్పన్నో చ.

(౨౦) ద్వే పుగ్గలా దుల్లభా లోకస్మిం.

(౨౧) ద్వే పుగ్గలా దుత్తప్పయా.

(౨౨) ద్వే పుగ్గలా సుతప్పయా.

(౨౩) ద్విన్నం పుగ్గలానం ఆసవా వడ్ఢన్తి.

(౨౪) ద్విన్నం పుగ్గలానం ఆసవా న వడ్ఢన్తి.

(౨౫) హీనాధిముత్తో చ, పణీతాధిముత్తో చ.

(౨౬) తిత్తో చ, తప్పేతా చ.

దుకం.

౩. తికఉద్దేసో

౯. తయో పుగ్గలా –

(౧) నిరాసో, ఆసంసో, విగతాసో.

(౨) తయో గిలానూపమా పుగ్గలా.

(౩) కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో.

(౪) గూథభాణీ, పుప్ఫభాణీ, మధుభాణీ.

(౫) అరుకూపమచిత్తో పుగ్గలో, విజ్జూపమచిత్తో పుగ్గలో , వజిరూపమచిత్తో పుగ్గలో.

(౬) అన్ధో, ఏకచక్ఖు, ద్విచక్ఖు.

(౭) అవకుజ్జపఞ్ఞో పుగ్గలో, ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో [ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో (స్యా.)] పుగ్గలో, పుథుపఞ్ఞో పుగ్గలో.

(౮) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో కామేసు చ భవేసు చ అవీతరాగో, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో కామేసు వీతరాగో భవేసు అవీతరాగో, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో కామేసు చ భవేసు చ వీతరాగో.

(౯) పాసాణలేఖూపమో పుగ్గలో, పథవిలేఖూపమో పుగ్గలో, ఉదకలేఖూపమో పుగ్గలో.

(౧౦) తయో పోత్థకూపమా పుగ్గలా.

(౧౧) తయో కాసికవత్థూపమా పుగ్గలా.

(౧౨) సుప్పమేయ్యో, దుప్పమేయ్యో, అప్పమేయ్యో.

(౧౩) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా [గరుకత్వా (సీ.)] సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో.

(౧౪) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో.

(౧౫) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో సీలేసు పరిపూరకారీ [పరిపూరీకారీ (స్యా.)], సమాధిస్మిం మత్తసో కారీ, పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో సీలేసు చ పరిపూరకారీ, సమాధిస్మిఞ్చ పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో సీలేసు చ పరిపూరకారీ, సమాధిస్మిఞ్చ పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ చ పరిపూరకారీ.

(౧౬) తయో సత్థారో.

(౧౭) అపరేపి తయో సత్థారో.

తికం.

౪. చతుక్కఉద్దేసో

౧౦. చత్తారో పుగ్గలా –

(౧) అసప్పురిసో, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో, సప్పురిసో, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో.

(౨) పాపో, పాపేన పాపతరో, కల్యాణో, కల్యాణేన కల్యాణతరో.

(౩) పాపధమ్మో , పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరో, కల్యాణధమ్మో, కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరో.

(౪) సావజ్జో, వజ్జబహులో, అప్పవజ్జో [అప్పసావజ్జో (స్యా॰ క॰) అ॰ ని॰ ౪.౧౩౫], అనవజ్జో.

(౫) ఉగ్ఘటితఞ్ఞూ, విపఞ్చితఞ్ఞూ [విపచితఞ్ఞూ (సీ॰) అ॰ ని॰ ౪.౧౩౩], నేయ్యో, పదపరమో.

(౬) యుత్తప్పటిభానో , నో ముత్తప్పటిభానో, ముత్తప్పటిభానో, నో యుత్తప్పటిభానో, యుత్తప్పటిభానో చ ముత్తప్పటిభానో చ, నేవ యుత్తప్పటిభానో నో ముత్తప్పటిభానో.

(౭) చత్తారో ధమ్మకథికా పుగ్గలా.

(౮) చత్తారో వలాహకూపమా పుగ్గలా.

(౯) చత్తారో మూసికూపమా పుగ్గలా.

(౧౦) చత్తారో అమ్బూపమా పుగ్గలా.

(౧౧) చత్తారో కుమ్భూపమా పుగ్గలా.

(౧౨) చత్తారో ఉదకరహదూపమా పుగ్గలా.

(౧౩) చత్తారో బలీబద్దూపమా [బలిబద్దూపమా (సీ॰)] పుగ్గలా.

(౧౪) చత్తారో ఆసీవిసూపమా పుగ్గలా.

(౧౫) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా

అప్పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసితా హోతి, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసితా హోతి.

(౧౬) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసితా హోతి, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసితా హోతి.

(౧౭) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స చ అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన; వణ్ణారహస్స చ వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, అత్థేకచ్చో పుగ్గలో నేవ అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన.

(౧౮) ఉట్ఠానఫలూపజీవీ నో పుఞ్ఞఫలూపజీవీ, పుఞ్ఞఫలూపజీవీ నో ఉట్ఠానఫలూపజీవీ, ఉట్ఠానఫలూపజీవీ చ పుఞ్ఞఫలూపజీవీ చ, నేవ ఉట్ఠానఫలూపజీవీ నో పుఞ్ఞఫలూపజీవీ.

(౧౯) తమో తమపరాయనో, తమో జోతిపరాయనో, జోతి తమపరాయనో, జోతి జోతిపరాయనో.

(౨౦) ఓణతోణతో, ఓణతుణ్ణతో, ఉణ్ణతోణతో, ఉణ్ణతుణ్ణతో.

(౨౧) చత్తారో రుక్ఖూపమా పుగ్గలా.

(౨౨) రూపప్పమాణో, రూపప్పసన్నో, ఘోసప్పమాణో, ఘోసప్పసన్నో.

(౨౩) లూఖప్పమాణో, లూఖప్పసన్నో , ధమ్మప్పమాణో, ధమ్మప్పసన్నో.

(౨౪) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో నేవ అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ.

(౨౫) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అత్తన్తపో హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పరన్తపో హోతి పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో అత్తన్తపో చ హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో , పరన్తపో చ పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో నేవ అత్తన్తపో హోతి న అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో, న పరన్తపో న పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. సో అనత్తన్తపో అపరన్తపో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతీభూతో [సీతిభూతో (సీ. క.)] సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతి.

(౨౬) సరాగో, సదోసో, సమోహో, సమానో.

(౨౭) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ; అత్థేకచ్చో పుగ్గలో నేవ లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

(౨౮) అనుసోతగామీ పుగ్గలో, పటిసోతగామీ పుగ్గలో, ఠితత్తో పుగ్గలో, తిణ్ణో పారఙ్గతో [పారగతో (సీ. స్యా.)] థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో.

(౨౯) అప్పస్సుతో సుతేన అనుపపన్నో, అప్పస్సుతో సుతేన ఉపపన్నో, బహుస్సుతో సుతేన అనుపపన్నో, బహుస్సుతో సుతేన ఉపపన్నో.

(౩౦) సమణమచలో, సమణపదుమో, సమణపుణ్డరీకో, సమణేసు సమణసుఖుమాలో.

చతుక్కం.

౫. పఞ్చకఉద్దేసో

౧౧. పఞ్చ పుగ్గలా –

(౧) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో ఆరభతి [ఆరమ్భతి (సీ. స్యా.)] చ విప్పటిసారీ చ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో ఆరభతి న విప్పటిసారీ చ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో నారభతి విప్పటిసారీ చ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో నారభతి న విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో నారభతి న విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి.

(౨) దత్వా అవజానాతి, సంవాసేన అవజానాతి, ఆధేయ్యముఖో హోతి, లోలో హోతి, మన్దో మోమూహో హోతి.

(౩) పఞ్చ యోధాజీవూపమా పుగ్గలా.

(౪) పఞ్చ పిణ్డపాతికా.

(౫) పఞ్చ ఖలుపచ్ఛాభత్తికా.

(౬) పఞ్చ ఏకాసనికా.

(౭) పఞ్చ పంసుకూలికా.

(౮) పఞ్చ తేచీవరికా.

(౯) పఞ్చ ఆరఞ్ఞికా.

(౧౦) పఞ్చ రుక్ఖమూలికా.

(౧౧) పఞ్చ అబ్భోకాసికా.

(౧౨) పఞ్చ నేసజ్జికా.

(౧౩) పఞ్చ యథాసన్థతికా.

(౧౪) పఞ్చ సోసానికా.

పఞ్చకం.

౬. ఛక్కఉద్దేసో

౧౨. ఛ పుగ్గలా –

(౧) అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి, తత్థ చ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి బలేసు [ఫలేసు (పీ.)] చ వసీభావం. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి, న చ తత్థ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి న చ బలేసు వసీభావం. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి, దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి సావకపారమిఞ్చ పాపుణాతి. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి , దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి, న చ సావకపారమిం పాపుణాతి. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి, న చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి, అనాగామీ హోతి అనాగన్తా [అనాగన్త్వా (స్యా. క.) అ. ని. ౪.౧౭౧] ఇత్థత్తం. అత్థేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి, న చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి, ఆగామీ [సోతాపన్నసకదాగామీ (స్యా. క.)] హోతి ఆగన్తా ఇత్థత్తం.

ఛక్కం.

౭. సత్తకఉద్దేసో

౧౩. సత్త పుగ్గలా –

(౧) సత్త ఉదకూపమా పుగ్గలా. సకిం నిముగ్గో నిముగ్గోవ హోతి, ఉమ్ముజ్జిత్వా నిముజ్జతి, ఉమ్ముజ్జిత్వా ఠితో హోతి, ఉమ్ముజ్జిత్వా విపస్సతి విలోకేతి, ఉమ్ముజ్జిత్వా పతరతి, ఉమ్ముజ్జిత్వా పటిగాధప్పత్తో హోతి, ఉమ్ముజ్జిత్వా తిణ్ణో హోతి పారఙ్గతో థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో.

(౨) ఉభతోభాగవిముత్తో , పఞ్ఞావిముత్తో, కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో, ధమ్మానుసారీ, సద్ధానుసారీ.

సత్తకం.

౮. అట్ఠకఉద్దేసో

౧౪. అట్ఠ పుగ్గలా –

(౧) చత్తారో మగ్గసమఙ్గినో, చత్తారో ఫలసమఙ్గినో పుగ్గలా.

అట్ఠకం.

౯. నవకఉద్దేసో

౧౫. నవ పుగ్గలా –

(౧) సమ్మాసమ్బుద్ధో, పచ్చేకసమ్బుద్ధో, ఉభతోభాగవిముత్తో, పఞ్ఞావిముత్తో, కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో, ధమ్మానుసారీ, సద్ధానుసారీ.

నవకం.

౧౦. దసకఉద్దేసో

౧౬. దస పుగ్గలా –

(౧) పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా.

దసకం.

పుగ్గలపఞ్ఞత్తిమాతికా నిట్ఠితా.

నిద్దేసో

౧. ఏకకపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౧. కతమో చ పుగ్గలో సమయవిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కాలేన కాలం సమయేన సమయం అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా [ఫస్సిత్వా (సీ. పీ.)] విహరతి, పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సమయవిముత్తో".

౨. కతమో చ పుగ్గలో అసమయవిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో న హేవ ఖో కాలేన కాలం సమయేన సమయం అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి, పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అసమయవిముత్తో". సబ్బేపి అరియపుగ్గలా అరియే విమోక్ఖే అసమయవిముత్తా.

౩. కతమో చ పుగ్గలో కుప్పధమ్మో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం. సో చ ఖో న నికామలాభీ హోతి న అకిచ్ఛలాభీ న అకసిరలాభీ; న యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం తస్స పుగ్గలస్స పమాదమాగమ్మ తా సమాపత్తియో కుప్పేయ్యుం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కుప్పధమ్మో".

౪. కతమో చ పుగ్గలో అకుప్పధమ్మో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం. సో చ ఖో నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం తస్స పుగ్గలస్స పమాదమాగమ్మ తా సమాపత్తియో కుప్పేయ్యుం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అకుప్పధమ్మో". సబ్బేపి అరియపుగ్గలా అరియే విమోక్ఖే అకుప్పధమ్మా.

౫. కతమో చ పుగ్గలో పరిహానధమ్మో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం. సో చ ఖో న నికామలాభీ హోతి న అకిచ్ఛలాభీ న అకసిరలాభీ; న యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం సో పుగ్గలో పమాదమాగమ్మ తాహి సమాపత్తీహి పరిహాయేయ్య – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పరిహానధమ్మో".

౬. కతమో చ పుగ్గలో అపరిహానధమ్మో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం. సో చ ఖో నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం సో పుగ్గలో పమాదమాగమ్మ తాహి సమాపత్తీహి పరిహాయేయ్య – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అపరిహానధమ్మో". సబ్బేపి అరియపుగ్గలా అరియే విమోక్ఖే అపరిహానధమ్మా.

౭. కతమో చ పుగ్గలో చేతనాభబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం. సో చ ఖో న నికామలాభీ హోతి న అకిచ్ఛలాభీ న అకసిరలాభీ; న యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం

సమాపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. సచే అనుసఞ్చేతేతి, న పరిహాయతి తాహి సమాపత్తీహి. సచే న అనుసఞ్చేతేతి, పరిహాయతి తాహి సమాపత్తీహి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “చేతనాభబ్బో”.

౮. కతమో చ పుగ్గలో అనురక్ఖణాభబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం. సో చ ఖో న నికామలాభీ హోతి న అకిచ్ఛలాభీ న అకసిరలాభీ; న యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. సచే అనురక్ఖతి, న పరిహాయతి తాహి సమాపత్తీహి. సచే న అనురక్ఖతి, పరిహాయతి తాహి సమాపత్తీహి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అనురక్ఖణాభబ్బో”.

౯. కతమో చ పుగ్గలో పుథుజ్జనో? యస్స పుగ్గలస్స తీణి సంయోజనాని అప్పహీనాని; న చ తేసం ధమ్మానం పహానాయ పటిపన్నో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “పుథుజ్జనో”.

౧౦. కతమో చ పుగ్గలో గోత్రభూ? యేసం ధమ్మానం సమనన్తరా అరియధమ్మస్స అవక్కన్తి హోతి తేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “గోత్రభూ”.

౧౧. కతమో చ పుగ్గలో భయూపరతో? సత్త సేక్ఖా భయూపరతా, యే చ పుథుజ్జనా సీలవన్తో. అరహా అభయూపరతో.

౧౨. కతమో చ పుగ్గలో అభబ్బాగమనో? యే తే పుగ్గలా కమ్మావరణేన సమన్నాగతా, కిలేసావరణేన సమన్నాగతా, విపాకావరణేన సమన్నాగతా, అస్సద్ధా అచ్ఛన్దికా దుప్పఞ్ఞా ఏళా, అభబ్బా నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం – ఇమే వుచ్చన్తి పుగ్గలా “అభబ్బాగమనా”.

౧౩. కతమో చ పుగ్గలో భబ్బాగమనో? యే తే పుగ్గలా న కమ్మావరణేన సమన్నాగతా, న కిలేసావరణేన సమన్నాగతా, న విపాకావరణేన సమన్నాగతా, సద్ధా ఛన్దికా పఞ్ఞవన్తో [పఞ్ఞవన్తా (సీ.)] అనేళా, భబ్బా నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం – ఇమే వుచ్చన్తి పుగ్గలా “భబ్బాగమనా”.

౧౪. కతమో చ పుగ్గలో నియతో? పఞ్చ పుగ్గలా ఆనన్తరికా, యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠికా నియతా, అట్ఠ చ అరియపుగ్గలా నియతా. అవసేసా పుగ్గలా అనియతా.

౧౫. కతమో చ పుగ్గలో పటిపన్నకో? చత్తారో మగ్గసమఙ్గినో పుగ్గలా పటిపన్నకా, చత్తారో ఫలసమఙ్గినో పుగ్గలా ఫలే ఠితా.

౧౬. కతమో చ పుగ్గలో సమసీసీ? యస్స పుగ్గలస్స అపుబ్బం అచరిమం ఆసవపరియాదానఞ్చ హోతి జీవితపరియాదానఞ్చ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “సమసీసీ”.

౧౭. కతమో చ పుగ్గలో ఠితకప్పీ? అయఞ్చ పుగ్గలో సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో అస్స, కప్పస్స చ ఉడ్డయ్హనవేలా అస్స, నేవ తావ కప్పో ఉడ్డయ్హేయ్య యావాయం పుగ్గలో న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “ఠితకప్పీ”. సబ్బేపి మగ్గసమఙ్గినో పుగ్గలా ఠితకప్పినో.

౧౮. కతమో చ పుగ్గలో అరియో? అట్ఠ అరియపుగ్గలా అరియా. అవసేసా పుగ్గలా అనరియా.

౧౯. కతమో చ పుగ్గలో సేక్ఖో? చత్తారో మగ్గసమఙ్గినో తయో ఫలసమఙ్గినో పుగ్గలా “సేక్ఖా”. అరహా అసేక్ఖో. అవసేసా పుగ్గలా నేవసేక్ఖనాసేక్ఖా.

౨౦. కతమో చ పుగ్గలో తేవిజ్జో? తీహి విజ్జాహి సమన్నాగతో పుగ్గలో “తేవిజ్జో”.

౨౧. కతమో చ పుగ్గలో ఛళభిఞ్ఞో? ఛహి అభిఞ్ఞాహి సమన్నాగతో పుగ్గలో “ఛళభిఞ్ఞో”.

౨౨. కతమో చ పుగ్గలో సమ్మాసమ్బుద్ధో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి; తత్థ చ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి, బలేసు చ వసీభావం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “సమ్మాసమ్బుద్ధో”.

౨౩. కతమో చ పుగ్గలో పచ్చేకసమ్బుద్ధో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి; న చ తత్థ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి, న చ బలేసు వసీభావం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “పచ్చేకసమ్బుద్ధో”.

౨౪. కతమో చ పుగ్గలో ఉభతోభాగవిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి; పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “ఉభతోభాగవిముత్తో”.

౨౫. కతమో చ పుగ్గలో పఞ్ఞావిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో న హేవ ఖో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి; పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “పఞ్ఞావిముత్తో”.

౨౬. కతమో చ పుగ్గలో కాయసక్ఖీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి ; పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “కాయసక్ఖీ”.

౨౭. కతమో చ పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖసముదయో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. తథాగతప్పవేదితా చస్స ధమ్మా పఞ్ఞాయ వోదిట్ఠా హోన్తి వోచరితా. పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “దిట్ఠిప్పత్తో”.

౨౮. కతమో చ పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖసముదయో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. తథాగతప్పవేదితా చస్స ధమ్మా పఞ్ఞాయ వోదిట్ఠా హోన్తి వోచరితా. పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి, నో చ ఖో యథా దిట్ఠిప్పత్తస్స – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “సద్ధావిముత్తో”.

౨౯. కతమో చ పుగ్గలో ధమ్మానుసారీ? యస్స పుగ్గలస్స సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నస్స పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, పఞ్ఞావాహిం పఞ్ఞాపుబ్బఙ్గమం అరియమగ్గం భావేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “ధమ్మానుసారీ”. సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో పుగ్గలో ధమ్మానుసారీ ఫలే ఠితో దిట్ఠిప్పత్తో.

౩౦. కతమో చ పుగ్గలో సద్ధానుసారీ? యస్స పుగ్గలస్స సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సద్ధావాహిం సద్ధాపుబ్బఙ్గమం అరియమగ్గం భావేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సద్ధానుసారీ". సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో పుగ్గలో సద్ధానుసారీ ఫలే ఠితో సద్ధావిముత్తో.

౩౧. కతమో చ పుగ్గలో సత్తక్ఖత్తుపరమో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో [సమ్బోధిపరాయణో (సీ. క.)]. సో సత్తక్ఖత్తుం దేవే చ మానుసే చ సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సత్తక్ఖత్తుపరమో".

౩౨. కతమో చ పుగ్గలో కోలఙ్కోలో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో. సో ద్వే వా తీణి వా కులాని సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కోలఙ్కోలో".

౩౩. కతమో చ పుగ్గలో ఏకబీజీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో. సో ఏకంయేవ మానుసకం భవం నిబ్బత్తేత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఏకబీజీ".

౩౪. కతమో చ పుగ్గలో సకదాగామీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి , సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సకదాగామీ".

౩౫. కతమో చ పుగ్గలో అనాగామీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అనాగామీ".

౩౬. కతమో చ పుగ్గలో అన్తరాపరినిబ్బాయీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. సో ఉపపన్నం వా సమనన్తరా అప్పత్తం వా వేమజ్ఝం ఆయుప్పమాణం అరియమగ్గం సఞ్జనేతి ఉపరిట్ఠిమానం సంయోజనానం పహానాయ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అన్తరాపరినిబ్బాయీ".

౩౭. కతమో చ పుగ్గలో ఉపహచ్చపరినిబ్బాయీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. సో అతిక్కమిత్వా వేమజ్ఝం ఆయుప్పమాణం ఉపహచ్చ వా కాలకిరియం [కాలం కిరియం (క.)] అరియమగ్గం సఞ్జనేతి ఉపరిట్ఠిమానం సంయోజనానం పహానాయ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఉపహచ్చపరినిబ్బాయీ".

౩౮. కతమో చ పుగ్గలో అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. సో అసఙ్ఖారేన అరియమగ్గం సఞ్జనేతి ఉపరిట్ఠిమానం సంయోజనానం పహానాయ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ".

౩౯. కతమో చ పుగ్గలో ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. సో ససఙ్ఖారేన అరియమగ్గం సఞ్జనేతి ఉపరిట్ఠిమానం సంయోజనానం పహానాయ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ".

౪౦. కతమో చ పుగ్గలో ఉద్ధంసోతో అకనిట్ఠగామీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. సో అవిహా చుతో అతప్పం గచ్ఛతి, అతప్పా చుతో సుదస్సం గచ్ఛతి, సుదస్సా చుతో సుదస్సిం గచ్ఛతి, సుదస్సియా చుతో అకనిట్ఠం గచ్ఛతి; అకనిట్ఠే అరియమగ్గం సఞ్జనేతి ఉపరిట్ఠిమానం సంయోజనానం పహానాయ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఉద్ధంసోతో అకనిట్ఠగామీ".

౪౧. కతమో చ పుగ్గలో సోతాపన్నో సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో? తిణ్ణం సంయోజనానం పహానాయ పటిపన్నో పుగ్గలో సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో. యస్స పుగ్గలస్స తీణి సంయోజనాని పహీనాని – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సోతాపన్నో".

౪౨. కామరాగబ్యాపాదానం తనుభావాయ పటిపన్నో పుగ్గలో సకదాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో . యస్స పుగ్గలస్స కామరాగబ్యాపాదా తనుభూతా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సకదాగామీ".

౪౩. కామరాగబ్యాపాదానం అనవసేసప్పహానాయ పటిపన్నో పుగ్గలో అనాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో. యస్స పుగ్గలస్స కామరాగబ్యాపాదా అనవసేసా పహీనా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అనాగామీ".

౪౪. రూపరాగఅరూపరాగమానఉద్ధచ్చఅవిజ్జాయ అనవసేసప్పహానాయ పటిపన్నో పుగ్గలో అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో. యస్స పుగ్గలస్స రూపరాగో అరూపరాగో మానో ఉద్ధచ్చం అవిజ్జా అనవసేసా పహీనా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అరహా".

ఏకకనిద్దేసో.

౨. దుకపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౪౫. కతమో చ పుగ్గలో కోధనో? తత్థ కతమో కోధో? యో కోధో కుజ్ఝనా కుజ్ఝితత్తం దోసో దుస్సనా దుస్సితత్తం [దూసనా దూసితత్తం (స్యా॰)] బ్యాపత్తి బ్యాపజ్జనా బ్యాపజ్జితత్తం విరోధో పటివిరోధో చణ్డిక్కం అసురోపో అనత్తమనతా చిత్తస్స – అయం వుచ్చతి కోధో. యస్స పుగ్గలస్స అయం కోధో అప్పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కోధనో".

౪౬. కతమో చ పుగ్గలో ఉపనాహీ? తత్థ కతమో ఉపనాహో? పుబ్బకాలం కోధో అపరకాలం ఉపనాహో. యో ఏవరూపో ఉపనాహో ఉపనయ్హనా ఉపనయ్హితత్తం అట్ఠపనా [ఆఠపనా (క॰) విభ॰ ౮౯౧] ఠపనా సణ్ఠపనా అనుసంసన్దనా అనుప్పబన్ధనా దళ్హీకమ్మం కోధస్స – అయం వుచ్చతి ఉపనాహో . యస్స పుగ్గలస్స అయం ఉపనాహో అప్పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఉపనాహీ".

౪౭. కతమో చ పుగ్గలో మక్ఖీ? తత్థ కతమో మక్ఖో? యో మక్ఖో మక్ఖాయనా మక్ఖాయితత్తం [మక్ఖీయనా మక్ఖీయితత్తం (సీ॰), మక్ఖియనా మక్ఖియితత్తం (క॰)] నిట్ఠురియం నిట్ఠురియకమ్మం – అయం వుచ్చతి మక్ఖో. యస్స పుగ్గలస్స అయం మక్ఖో అప్పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ‘‘మక్ఖీ’’.

౪౮. కతమో చ పుగ్గలో పళాసీ? తత్థ కతమో పళాసో? యో పళాసో పళాసాయనా పళాసాయితత్తం పళాసాహారో వివాదట్ఠానం యుగగ్గాహో అప్పటినిస్సగ్గో – అయం వుచ్చతి పళాసో. యస్స పుగ్గలస్స అయం పళాసో అప్పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ‘‘పళాసీ’’.

౪౯. కతమో చ పుగ్గలో ఇస్సుకీ? తత్థ కతమా ఇస్సా? యా పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు ఇస్సా ఇస్సాయనా ఇస్సాయితత్తం ఉసూయా ఉసూయనా [ఉస్సుయా ఉస్సుయనా (క॰) విభ॰ ౮౯౩] ఉసూయితత్తం – అయం వుచ్చతి ఇస్సా. యస్స పుగ్గలస్స అయం ఇస్సా అప్పహీనా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ‘‘ఇస్సుకీ’’.

౫౦. కతమో చ పుగ్గలో మచ్ఛరీ? తత్థ కతమం మచ్ఛరియం? పఞ్చ మచ్ఛరియాని – ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం. యం ఏవరూపం మచ్ఛేరం మచ్ఛరాయనా మచ్ఛరాయితత్తం వేవిచ్ఛం కదరియం కటుకఞ్చుకతా అగ్గహితత్తం చిత్తస్స – ఇదం వుచ్చతి మచ్ఛరియం. యస్స పుగ్గలస్స ఇదం మచ్ఛరియం అప్పహీనం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ‘‘మచ్ఛరీ’’.

౫౧. కతమో చ పుగ్గలో సఠో? తత్థ కతమం సాఠేయ్యం? ఇధేకచ్చో సఠో హోతి పరిసఠో. యం తత్థ సఠం సఠతా సాఠేయ్యం కక్కరతా కక్కరియం [కక్ఖళతా కక్ఖళియం (స్యా॰) ఏవం ఖుద్దకవిభఙ్గదుకనిద్దేసేపి] పరిక్ఖత్తతా పారిక్ఖత్తియం – ఇదం వుచ్చతి సాఠేయ్యం. యస్స పుగ్గలస్స ఇదం సాఠేయ్యం అప్పహీనం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ‘‘సఠో’’.

౫౨. కతమో చ పుగ్గలో మాయావీ? తత్థ కతమా మాయా? ఇధేకచ్చో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా తస్స పటిచ్ఛాదనహేతు పాపికం ఇచ్ఛం పణిదహతి – ‘‘మా మం జఞ్ఞా’’తి ఇచ్ఛతి, ‘‘మా మం జఞ్ఞా’’తి సఙ్కప్పేతి ‘‘మా మం జఞ్ఞా’’తి వాచం భాసతి, ‘‘మా మం జఞ్ఞా’’తి కాయేన పరక్కమతి. యా ఏవరూపా మాయా మాయావితా అచ్చాసరా వఞ్చనా నికతి వికిరణా పరిహరణా గూహనా పరిగూహనా ఛాదనా పటిచ్ఛాదనా అనుత్తానీకమ్మం అనావికమ్మం వోచ్ఛాదనా పాపకిరియా – అయం వుచ్చతి మాయా. యస్స పుగ్గలస్స అయం మాయా అప్పహీనా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ‘‘మాయావీ’’.

౫౩. కతమో చ పుగ్గలో అహిరికో? తత్థ కతమం అహిరికం? యం న హిరీయతి హిరియితబ్బేన న హిరీయతి పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా – ఇదం వుచ్చతి అహిరికం. ఇమినా అహిరికేన సమన్నాగతో పుగ్గలో ‘‘అహిరికో’’.

౫౪. కతమో చ పుగ్గలో అనోత్తప్పీ? తత్థ కతమం అనోత్తప్పం? యం న ఓత్తప్పతి ఓత్తప్పితబ్బేన న ఓత్తప్పతి పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా – ఇదం వుచ్చతి అనోత్తప్పం. ఇమినా అనోత్తప్పేన సమన్నాగతో పుగ్గలో ‘‘అనోత్తప్పీ’’.

౫౫. కతమో చ పుగ్గలో దుబ్బచో? తత్థ కతమా దోవచస్సతా? సహధమ్మికే వుచ్చమానే దోవచస్సాయం దోవచస్సియం దోవచస్సతా విప్పటికులగ్గాహితా విపచ్చనీకసాతతా అనాదరియం అనాదరియతా అగారవతా అప్పతిస్సవతా – అయం వుచ్చతి దోవచస్సతా. ఇమాయ దోవచస్సతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "దుబ్బచో".

౫౬. కతమో చ పుగ్గలో పాపమిత్తో? తత్థ కతమా పాపమిత్తతా? యే తే పుగ్గలా అస్సద్ధా దుస్సీలా అప్పస్సుతా మచ్ఛరినో దుప్పఞ్ఞా, యా తేసం సేవనా నిసేవనా సంసేవనా భజనా సమ్భజనా భత్తి సమ్భత్తి సమ్పవఙ్కతా – అయం వుచ్చతి పాపమిత్తతా. ఇమాయ పాపమిత్తతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "పాపమిత్తో".

౫౭. కతమో చ పుగ్గలో ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారో? తత్థ కతమా ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో చక్ఖునా రూపం దిస్వా నిమిత్తగ్గాహీ హోతి అనుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ న పటిపజ్జతి, న రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే న సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా...పే.... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా...పే.... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా...పే.... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నిమిత్తగ్గాహీ హోతి అనుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ న పటిపజ్జతి, న రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే న సంవరం ఆపజ్జతి. యా ఇమేసం ఛన్నం ఇన్ద్రియానం అగుత్తి అగోపనా అనారక్ఖో అసంవరో – అయం వుచ్చతి ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతా. ఇమాయ ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారో".

౫౮. కతమో చ పుగ్గలో భోజనే అమత్తఞ్ఞూ? తత్థ కతమా భోజనే అమత్తఞ్ఞుతా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అప్పటిసఙ్ఖా అయోనిసో ఆహారం ఆహారేతి దవాయ మదాయ మణ్డనాయ విభూసనాయ, యా తత్థ అసన్తుట్ఠితా అమత్తఞ్ఞుతా అప్పటిసఙ్ఖా భోజనే – అయం వుచ్చతి భోజనే అమత్తఞ్ఞుతా. ఇమాయ భోజనే అమత్తఞ్ఞుతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "భోజనే అమత్తఞ్ఞూ".

౫౯. కతమో చ పుగ్గలో ముట్ఠస్సతి? తత్థ కతమం ముట్ఠస్సచ్చం? యా అస్సతి అననుస్సతి అప్పటిస్సతి అస్సతి అస్సరణతా అధారణతా పిలాపనతా సమ్ముసనతా – ఇదం వుచ్చతి ముట్ఠస్సచ్చం. ఇమినా ముట్ఠస్సచ్చేన సమన్నాగతో పుగ్గలో "ముట్ఠస్సతి".

౬౦. కతమో చ పుగ్గలో అసమ్పజానో? తత్థ కతమం అసమ్పజఞ్ఞం? యం అఞ్ఞాణం అదస్సనం అనభిసమయో అననుబోధో అసమ్బోధో అప్పటివేధో అసఙ్గాహణా అపరియోగాహణా [అసంగాహనా అపరియోగాహనా (సీ. స్యా. క.)] అసమపేక్ఖణా అపచ్చవేక్ఖణా అపచ్చక్ఖకమ్మం దుమ్మేజ్ఝం బాల్యం అసమ్పజఞ్ఞం మోహో పమోహో సమ్మోహో అవిజ్జా అవిజ్జోఘో అవిజ్జాయోగో అవిజ్జానుసయో అవిజ్జాపరియుట్ఠానం అవిజ్జాలఙ్గీ మోహో అకుసలమూలం – ఇదం వుచ్చతి అసమ్పజఞ్ఞం. ఇమినా అసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో పుగ్గలో "అసమ్పజానో".

౬౧. కతమో చ పుగ్గలో సీలవిపన్నో? తత్థ కతమా సీలవిపత్తి? కాయికో వీతిక్కమో వాచసికో వీతిక్కమో కాయికవాచసికో వీతిక్కమో – అయం వుచ్చతి సీలవిపత్తి. సబ్బమ్పి దుస్సిల్యం సీలవిపత్తి. ఇమాయ సీలవిపత్తియా

సమన్నాగతో పుగ్గలో “సీలవిపన్నో”.

౬౨. కతమో చ పుగ్గలో దిట్ఠివిపన్నో? తత్థ కతమా దిట్ఠివిపత్తి? “నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం [సుకటదుక్కటానం (సీ.)] కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో , నత్థి పరో లోకో , నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా [సమగ్గతా (క.)] సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ”తి. యా ఏవరూపా దిట్ఠి దిట్ఠిగతం దిట్ఠిగహనం దిట్ఠికన్తారో దిట్ఠివిసూకాయికం దిట్ఠివిప్ఫన్దితం దిట్ఠిసంయోజనం గాహో పటిగ్గాహో అభినివేసో పరామాసో కుమ్మగ్గో మిచ్ఛాపథో మిచ్ఛత్తం తిత్థాయతనం విపరియాసగ్గాహో [విపరియేసగ్గాహో (సబ్బత్థ) పదసిద్ధి చిన్తేతబ్బా], అయం వుచ్చతి దిట్ఠివిపత్తి. సబ్బాపి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి. ఇమాయ దిట్ఠివిపత్తియా సమన్నాగతో పుగ్గలో “దిట్ఠివిపన్నో”.

౬౩. కతమో చ పుగ్గలో అజ్ఝత్తసంయోజనో? యస్స పుగ్గలస్స పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అజ్ఝత్తసంయోజనో”.

౬౪. కతమో చ పుగ్గలో బహిద్ధాసంయోజనో? యస్స పుగ్గలస్స పఞ్చుద్ధమ్భాగియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “బహిద్ధాసంయోజనో”.

౬౫. కతమో చ పుగ్గలో అక్కోధనో? తత్థ కతమో కోధో? యో కోధో కుజ్ఝనా కుజ్ఝితత్తం దోసో దుస్సనా దుస్సితత్తం బ్యాపత్తి బ్యాపజ్జనా బ్యాపజ్జితత్తం విరోధో పటివిరోధో చణ్డిక్కం అసురోపో అనత్తమనతా చిత్తస్స – అయం వుచ్చతి కోధో. యస్స పుగ్గలస్స అయం కోధో పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అక్కోధనో”.

౬౬. కతమో చ పుగ్గలో అనుపనాహీ? తత్థ కతమో ఉపనాహో? పుబ్బకాలం కోధో అపరకాలం ఉపనాహో యో ఏవరూపో ఉపనాహో ఉపనయ్హనా ఉపనయ్హితత్తం అట్ఠపనా ఠపనా సణ్ఠపనా అనుసంసన్దనా అనుప్పబన్ధనా దళ్హీకమ్మం కోధస్స – అయం వుచ్చతి ఉపనాహో. యస్స పుగ్గలస్స అయం ఉపనాహో పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అనుపనాహీ”.

౬౭. కతమో చ పుగ్గలో అమక్ఖీ? తత్థ కతమో మక్ఖో? యో మక్ఖో మక్ఖాయనా మక్ఖాయితత్తం నిట్ఠురియం నిట్ఠురియకమ్మం – అయం వుచ్చతి మక్ఖో. యస్స పుగ్గలస్స అయం మక్ఖో పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అమక్ఖీ”.

౬౮. కతమో చ పుగ్గలో అపళాసీ? తత్థ కతమో పళాసో? యో పళాసో పళాసాయనా పళాసాయితత్తం పళాసాహారో వివాదట్ఠానం యుగగ్గాహో అప్పటినిస్సగ్గో – అయం వుచ్చతి పళాసో. యస్స పుగ్గలస్స అయం పళాసో పహీనో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అపళాసీ”.

౬౯. కతమో చ పుగ్గలో అనిస్సుకీ? తత్థ కతమా ఇస్సా? యా పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు ఇస్సా ఇస్సాయనా ఇస్సాయితత్తం ఉసూయా ఉసూయనా ఉసూయితత్తం – అయం వుచ్చతి ఇస్సా. యస్స పుగ్గలస్స అయం ఇస్సా పహీనా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అనిస్సుకీ”.

౭౦. కతమో చ పుగ్గలో అమచ్ఛరీ? తత్థ కతమం మచ్ఛరియం? పఞ్చ మచ్ఛరియాని – ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం. యం ఏవరూపం మచ్ఛేరం మచ్ఛరాయనా మచ్ఛరాయితత్తం వేవిచ్ఛం కదరియం కటుకఞ్చుకతా అగ్గహితత్తం చిత్తస్స – ఇదం వుచ్చతి మచ్ఛరియం. యస్స పుగ్గలస్స ఇదం మచ్ఛరియం పహీనం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అమచ్ఛరీ".

౭౧. కతమో చ పుగ్గలో అసఠో? తత్థ కతమం సాఠేయ్యం? ఇధేకచ్చో సఠో హోతి పరిసఠో. యం తత్థ సఠం సఠతా సాఠేయ్యం కక్కరతా కక్కరియం పరిక్ఖత్తతా పారిక్ఖత్తియం – ఇదం వుచ్చతి సాఠేయ్యం. యస్స పుగ్గలస్స ఇదం సాఠేయ్యం పహీనం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అసఠో".

౭౨. కతమో చ పుగ్గలో అమాయావీ? తత్థ కతమా మాయా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా తస్స పటిచ్ఛాదనహేతు పాపికం ఇచ్ఛం పణిదహతి – "మా మం జఞ్ఞా"తి ఇచ్ఛతి, "మా మం జఞ్ఞా"తి సఙ్కప్పేతి, "మా మం జఞ్ఞా"తి వాచం భాసతి, "మా మం జఞ్ఞా"తి కాయేన పరక్కమతి. యా ఏవరూపా మాయా మాయావితా అచ్చాసరా వఞ్చనా నికతి వికిరణా పరిహరణా గూహనా పరిగూహనా ఛాదనా పటిచ్ఛాదనా అనుత్తానీకమ్మం అనావికమ్మం వోచ్ఛాదనా పాపకిరియా – అయం వుచ్చతి మాయా. యస్స పుగ్గలస్స అయం మాయా పహీనా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అమాయావీ".

౭౩. కతమో చ పుగ్గలో హిరిమా? తత్థ కతమా హిరీ? యం హిరీయతి హిరియితబ్బేన హిరీయతి పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా – అయం వుచ్చతి హిరీ. ఇమాయ హిరియా సమన్నాగతో పుగ్గలో "హిరిమా".

౭౪. కతమో చ పుగ్గలో ఓత్తప్పీ? తత్థ కతమం ఓత్తప్పం? యం ఓత్తప్పతి ఓత్తప్పితబ్బేన ఓత్తప్పతి పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా – ఇదం వుచ్చతి ఓత్తప్పం. ఇమినా ఓత్తప్పేన సమన్నాగతో పుగ్గలో "ఓత్తప్పీ".

౭౫. కతమో చ పుగ్గలో సువచో? తత్థ కతమా సోవచస్సతా? సహధమ్మికే వుచ్చమానే సోవచస్సాయం సోవచస్సియం సోవచస్సతా అవిప్పటికులగ్గాహితా అవిపచ్చనీకసాతతా సాదరియం సాదరియతా సగారవతా సప్పతిస్సవతా – అయం వుచ్చతి సోవచస్సతా. ఇమాయ సోవచస్సతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "సువచో".

౭౬. కతమో చ పుగ్గలో కల్యాణమిత్తో? తత్థ కతమా కల్యాణమిత్తతా? యే తే పుగ్గలా సద్ధా సీలవన్తో బహుస్సుతా చాగవన్తో పఞ్ఞవన్తో, యా తేసం సేవనా నిసేవనా సంసేవనా భజనా సమ్భజనా భత్తి సమ్భత్తి సమ్పవఙ్కతా – అయం వుచ్చతి కల్యాణమిత్తతా. ఇమాయ కల్యాణమిత్తతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "కల్యాణమిత్తో".

౭౭. కతమో చ పుగ్గలో ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో? తత్థ కతమా ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా...పే.... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా...పే.... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా...పే.... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం,

తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. యా ఇమేసం ఛన్నం ఇన్ద్రియానం గుత్తి గోపనా ఆరక్ఖో సంవరో – అయం వుచ్చతి ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతా. ఇమాయ ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో".

౭౮. కతమో చ పుగ్గలో భోజనే మత్తఞ్ఞూ? తత్థ కతమా భోజనే మత్తఞ్ఞుతా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఆహారం ఆహారేతి – "నేవ దవాయ, న మదాయ, న మణ్డనాయ, న విభూసనాయ; యావదేవ ఇమస్స కాయస్స ఠితియా యాపనాయ విహింసూపరతియా బ్రహ్మచరియానుగ్గహాయ. ఇతి పురాణఞ్చ వేదనం పటిహఙ్ఖామి, నవఞ్చ వేదనం న ఉప్పాదేస్సామి, యాత్రా చ మే భవిస్సతి అనవజ్జతా చ ఫాసువిహారో చా"తి. యా తత్థ సన్తుట్ఠితా మత్తఞ్ఞుతా పటిసఙ్ఖా భోజనే – అయం వుచ్చతి భోజనే మత్తఞ్ఞుతా. ఇమాయ భోజనే మత్తఞ్ఞుతాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "భోజనే మత్తఞ్ఞూ".

౭౯. కతమో చ పుగ్గలో ఉపట్ఠితస్సతి? తత్థ కతమా సతి? యా సతి అనుస్సతి పటిస్సతి సతి సరణతా ధారణతా అపిలాపనతా అసమ్ముస్సనతా సతి సతిన్ద్రియం సతిబలం సమ్మాసతి – అయం వుచ్చతి సతి. ఇమాయ సతియా సమన్నాగతో పుగ్గలో "ఉపట్ఠితస్సతి".

౮౦. కతమో చ పుగ్గలో సమ్పజానో? తత్థ కతమం సమ్పజఞ్ఞం? యా పఞ్ఞా పజాననా విచయో పవిచయో ధమ్మవిచయో సల్లక్ఖణా ఉపలక్ఖణా పచ్చుపలక్ఖణా పణ్డిచ్చం కోసల్లం నేపుఞ్ఞం వేభబ్యా చిన్తా ఉపపరిక్ఖా భూరీ మేధా పరిణాయికా విపస్సనా సమ్పజఞ్ఞం పతోదో పఞ్ఞా పఞ్ఞిన్ద్రియం పఞ్ఞాబలం పఞ్ఞాసత్థం పఞ్ఞాపాసాదో పఞ్ఞాఆలోకో పఞ్ఞాఓభాసో పఞ్ఞాపజ్జోతో పఞ్ఞారతనం అమోహో ధమ్మవిచయో సమ్మాదిట్ఠి – ఇదం వుచ్చతి సమ్పజఞ్ఞం. ఇమినా సమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో పుగ్గలో "సమ్పజానో".

౮౧. కతమో చ పుగ్గలో సీలసమ్పన్నో? తత్థ కతమా సీలసమ్పదా? కాయికో అవీతిక్కమో వాచసికో అవీతిక్కమో కాయికవాచసికో అవీతిక్కమో – అయం వుచ్చతి సీలసమ్పదా. సబ్బోపి సీలసంవరో సీలసమ్పదా. ఇమాయ సీలసమ్పదాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "సీలసమ్పన్నో".

౮౨. కతమో చ పుగ్గలో దిట్ఠిసమ్పన్నో? తత్థ కతమా దిట్ఠిసమ్పదా? "అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం, అత్థి హుతం, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అత్థి అయం లోకో, అత్థి పరో లోకో, అత్థి మాతా, అత్థి పితా, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ"తి. యా ఏవరూపా పఞ్ఞా పజాననా...పే.... అమోహో ధమ్మవిచయో సమ్మాదిట్ఠి – అయం వుచ్చతి దిట్ఠిసమ్పదా. సబ్బాపి సమ్మాదిట్ఠి దిట్ఠిసమ్పదా. ఇమాయ దిట్ఠిసమ్పదాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో "దిట్ఠిసమ్పన్నో".

౮౩. కతమే ద్వే పుగ్గలా దుల్లభా లోకస్మిం? యో చ పుబ్బకారీ, యో చ కతఞ్ఞూ కతవేదీ – ఇమే ద్వే పుగ్గలా దుల్లభా లోకస్మిం.

౮౪. కతమే ద్వే పుగ్గలా దుత్తప్పయా? యో చ లద్ధం లద్ధం నిక్ఖిపతి, యో చ లద్ధం లద్ధం విస్సజ్జేతి – ఇమే ద్వే పుగ్గలా "దుత్తప్పయా".

౮౫. కతమే ద్వే పుగ్గలా సుతప్పయా? యో చ లద్ధం లద్ధం న నిక్ఖిపతి, యో చ లద్ధం లద్ధం న విస్సజ్జేతి – ఇమే ద్వే పుగ్గలా "సుతప్పయా".

౮౬. కతమేసం ద్విన్నం పుగ్గలానం ఆసవా వడ్ఢన్తి? యో చ న కుక్కుచ్చాయితబ్బం కుక్కుచ్చాయతి, యో చ కుక్కుచ్చాయితబ్బం న కుక్కుచ్చాయతి – ఇమేసం ద్విన్నం పుగ్గలానం ఆసవా వడ్ఢన్తి.

౮౭. కతమేసం ద్విన్నం పుగ్గలానం ఆసవా న వడ్ఢన్తి? యో చ న కుక్కుచ్చాయితబ్బం న కుక్కుచ్చాయతి, యో చ కుక్కుచ్చాయితబ్బం కుక్కుచ్చాయతి – ఇమేసం ద్విన్నం పుగ్గలానం ఆసవా న వడ్ఢన్తి.

౮౮. కతమో చ పుగ్గలో హీనాధిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో, సో అఞ్ఞం దుస్సీలం పాపధమ్మం సేవతి భజతి పయిరుపాసతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "హీనాధిముత్తో".

౮౯. కతమో చ పుగ్గలో పణీతాధిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, సో అఞ్ఞం సీలవన్తం కల్యాణధమ్మం సేవతి భజతి పయిరుపాసతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పణీతాధిముత్తో".

౯౦. కతమో చ పుగ్గలో తిత్తో? పచ్చేకసమ్బుద్ధా [పచ్చేకబుద్ధో (సీ.)] యే చ తథాగతస్స సావకా అరహన్తో తిత్తా. సమ్మాసమ్బుద్ధో తిత్తో చ తప్పేతా చ [తప్పేతా చ, అయం వుచ్చతి పుగ్గలో తిత్తో (సీ.)].

దుకనిద్దేసో.

౩. తికపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౯౧. కతమో చ పుగ్గలో నిరాసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో అసుచి సఙ్కస్సరసమాచారో పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో అన్తోపూతి అవస్సుతో కసమ్బుజాతో. సో సుణాతి – "ఇత్థన్నామో కిర భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి. తస్స న ఏవం హోతి – "కుదాస్సు నామాహమ్పి ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామీ"తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "నిరాసో".

౯౨. కతమో చ పుగ్గలో ఆసంసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో. సో సుణాతి – "ఇత్థన్నామో కిర భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి. తస్స ఏవం హోతి – "కుదాస్సు నామాహమ్పి ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామీ"తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఆసంసో".

౯౩. కతమో చ పుగ్గలో విగతాసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో సుణాతి – "ఇత్థన్నామో కిర భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి. తస్స న ఏవం

హోతి – “కుదాస్సు నామాహమ్పి ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామీ”తి. తం కిస్స హేతు? యా హిస్స పుబ్బే అవిముత్తస్స విముత్తాసా, సా పటిప్పస్సద్ధా. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “విగతాసో”.

౯౪. తత్థ కతమే తయో గిలానూపమా పుగ్గలా? తయో గిలానా – ఇధేకచ్చో గిలానో లభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని, లభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని, లభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం అలభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం, నేవ వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా. (౧)

ఇధ పనేకచ్చో గిలానో లభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని, లభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని, లభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం అలభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం, వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా. (౨)

ఇధ పనేకచ్చో గిలానో లభన్తో సప్పాయాని భోజనాని నో అలభన్తో, లభన్తో సప్పాయాని భేసజ్జాని నో అలభన్తో, లభన్తో పతిరూపం ఉపట్ఠాకం నో అలభన్తో, వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా. (౩)

తత్ర య్వాయం గిలానో లభన్తో సప్పాయాని భోజనాని నో అలభన్తో, లభన్తో సప్పాయాని భేసజ్జాని నో అలభన్తో, లభన్తో పతిరూపం ఉపట్ఠాకం నో అలభన్తో, వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా, ఇమం గిలానం పటిచ్చ భగవతా గిలానభత్తం అనుఞ్ఞాతం గిలానభేసజ్జం అనుఞ్ఞాతం గిలానుపట్ఠాకో అనుఞ్ఞాతో. ఇమఞ్చ పన గిలానం పటిచ్చ అఞ్ఞేపి గిలానా ఉపట్ఠాతబ్బా.

ఏవమేవం [ఏవమేవ (సీ.)] తయో గిలానూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ అలభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ, లభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవణాయ అలభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవణాయ, నేవ ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. (౧)

ఇధ పనేకచ్చో పుగ్గలో లభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ అలభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ, లభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవణాయ అలభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవణాయ, ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. (౨)

ఇధ పనేకచ్చో పుగ్గలో లభన్తో తథాగతం దస్సనాయ నో అలభన్తో, లభన్తో తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవణాయ నో అలభన్తో, ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. (౩)

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో లభన్తో తథాగతం దస్సనాయ నో అలభన్తో, లభన్తో తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవణాయ నో అలభన్తో , ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం, ఇమం పుగ్గలం పటిచ్చ భగవతా ధమ్మదేసనా అనుఞ్ఞాతా, ఇమఞ్చ పుగ్గలం పటిచ్చ అఞ్ఞేసమ్పి ధమ్మో దేసేతబ్బో. ఇమే తయో గిలానూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౯౭. కతమో చ పుగ్గలో కాయసక్ఖీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి, పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “కాయసక్ఖీ”.

౯౬. కతమో చ పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖసముదయో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి, తథాగతప్పవేదితా చస్స ధమ్మా పఞ్ఞాయ వోదిట్ఠా హోన్తి వోచరితా, పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “దిట్ఠిప్పత్తో”.

౯౭. కతమో చ పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... తథాగతప్పవేదితా చస్స ధమ్మా పఞ్ఞాయ వోదిట్ఠా హోన్తి వోచరితా, పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి, నో చ ఖో యథాదిట్ఠిప్పత్తస్స – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “సద్ధావిముత్తో”.

౯౮. కతమో చ పుగ్గలో గూథభాణీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ముసావాదీ హోతి సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – “ఏహమ్భో [ఏహి భో (స్యా. క.) మ. ని. ౧.౪౪౦; అ. ని. ౩.౨౮], పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ”తి, సో అజానం వా ఆహ – “జానామీ”తి, జానం వా ఆహ – “న జానామీ”తి, అపస్సం వా ఆహ – “పస్సామీ”తి, పస్సం వా ఆహ – “న పస్సామీ”తి. ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా సమ్పజానముసా భాసితా హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “గూథభాణీ”.

౯౯. కతమో చ పుగ్గలో పుప్ఫభాణీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – “ఏహమ్భో, పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ”తి, సో అజానం వా ఆహ – “న జానామీ”తి, జానం వా ఆహ – “జానామీ”తి, అపస్సం వా ఆహ – “న పస్సామీ”తి, పస్సం వా ఆహ – “పస్సామీ”తి. ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా న సమ్పజానముసా భాసితా హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “పుప్ఫభాణీ”.

౧౦౦. కతమో చ పుగ్గలో మధుభాణీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనియా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “మధుభాణీ”.

౧౦౧. కతమో చ పుగ్గలో అరుకూపమచిత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో, అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి [పతిట్ఠీయతి (స్యా. క.) అ. ని. ౩.౨౫], కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సేయ్యథాపి నామ దుట్ఠారుకో కట్ఠేన వా కఠలాయ [కథలాయ (క.), కథలేన (అట్ఠకథా) అ. ని. ౩.౨౫] వా ఘట్టితో భియ్యోసో మత్తాయ ఆసవం దేతి [అస్సవనోతి (సీ.)], ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో, అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అరుకూపమచిత్తో”.

౧౦౨. కతమో చ పుగ్గలో విజ్జూపమచిత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం పజానాతి. సేయ్యథాపి నామ చక్ఖుమా పురిసో రత్తన్ధకారతిమిసాయ విజ్జన్తరికాయ రూపాని పస్సేయ్య, ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి , "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం పజానాతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "విజ్జూపమచిత్తో".

౧౦౩. కతమో చ పుగ్గలో వజిరూపమచిత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సేయ్యథాపి నామ వజిరస్స నత్థి కిఞ్చి అభేజ్జం మణి వా పాసాణో వా, ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "వజిరూపమచిత్తో".

౧౦౪. కతమో చ పుగ్గలో అన్ధో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స తథారూపం చక్ఖు న హోతి యథారూపేన చక్ఖునా అనధిగతం వా భోగం అధిగచ్ఛేయ్య, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కరేయ్య; తథారూపమ్పిస్స చక్ఖు న హోతి యథారూపేన చక్ఖునా కుసలాకుసలే ధమ్మే జానేయ్య, సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే జానేయ్య, హీనప్పణీతే ధమ్మే జానేయ్య, కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే జానేయ్య – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అన్ధో".

౧౦౫. కతమో చ పుగ్గలో ఏకచక్ఖు? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స తథారూపం చక్ఖు హోతి , యథారూపేన చక్ఖునా అనధిగతం వా భోగం అధిగచ్ఛేయ్య, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కరేయ్య; తథారూపమ్పిస్స చక్ఖు న హోతి యథారూపేన చక్ఖునా కుసలాకుసలే ధమ్మే జానేయ్య, సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే జానేయ్య, హీనప్పణీతే ధమ్మే జానేయ్య, కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే జానేయ్య – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఏకచక్ఖు".

౧౦౬. కతమో చ పుగ్గలో ద్విచక్ఖు? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స తథారూపం చక్ఖు హోతి యథారూపేన చక్ఖునా అనధిగతం వా భోగం అధిగచ్ఛేయ్య, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కరేయ్య; తథారూపమ్పిస్స చక్ఖు హోతి యథారూపేన చక్ఖునా కుసలాకుసలే ధమ్మే జానేయ్య, సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే జానేయ్య, హీనప్పణీతే ధమ్మే జానేయ్య, కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే జానేయ్య – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ద్విచక్ఖు".

౧౦౭. కతమో చ పుగ్గలో అవకుజ్జపఞ్ఞో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా [గతో (సీ.), గన్త్వా (స్యా.)] హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవణాయ [ధమ్మస్సవనాయ (స్యా.)]. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. సేయ్యథాపి నామ కుమ్భో నిక్కుజ్జో [నికుజ్జో (స్యా.) అ. ని. ౩.౩౦] తత్ర ఉదకం ఆసిత్తం వివట్టతి, నో సణ్ఠాతి; ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవణాయ . తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో

తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అవకుజ్జపఞ్ఞో".

౧౦౮. కతమో చ పుగ్గలో ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవణాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి. వుట్ఠితో చ ఖో తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. సేయ్యథాపి నామ పురిసస్స ఉచ్ఛఙ్గే నానాఖజ్జకాని ఆకిణ్ణాని – తిలా తణ్డులా [తిలతణ్డులా (క.) అ. ని. ౩.౩౦] మోదకా బదరా. సో తమ్హా ఆసనా వుట్ఠహన్తో సతిసమ్మోసా పకిరేయ్య. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవణాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి. వుట్ఠితో చ ఖో తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, న మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, న పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో".

౧౦౯. కతమో చ పుగ్గలో పుథుపఞ్ఞో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవణాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి. వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి. సేయ్యథాపి నామ కుమ్భో ఉక్కుజ్జో తత్ర ఉదకం ఆసిత్తం సణ్ఠాతి, నో వివట్టతి; ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోన్తి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవణాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి. వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పుథుపఞ్ఞో".

౧౧౦. కతమే చ పుగ్గలా కామేసు చ భవేసు చ అవీతరాగా? సోతాపన్నసకదాగామినో – ఇమే వుచ్చన్తి పుగ్గలా "కామేసు చ భవేసు చ అవీతరాగా".

౧౧౧. కతమో చ పుగ్గలో కామేసు వీతరాగో, భవేసు అవీతరాగో? అనాగామీ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కామేసు వీతరాగో, భవేసు అవీతరాగో".

౧౧౨. కతమో చ పుగ్గలో కామేసు చ భవేసు చ వీతరాగో? అరహా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కామేసు చ భవేసు చ వీతరాగో".

౧౧౩. కతమో చ పుగ్గలో పాసాణలేఖూపమో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి. సేయ్యథాపి నామ పాసాణే లేఖా న ఖిప్పం లుజ్జతి వాతేన వా ఉదకేన వా, చిరట్ఠితికా హోతి; ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పాసాణలేఖూపమో".

౧౧౪. కతమో చ పుగ్గలో పథవిలేఖూపమో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో న చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి. సేయ్యథాపి నామ పథవియా [పఠవియా (సీ. స్యా.)] లేఖా ఖిప్పం లుజ్జతి వాతేన వా ఉదకేన వా, న చిరట్ఠితికా హోతి; ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో న చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పథవిలేఖూపమో".

౧౧౫. కతమో చ పుగ్గలో ఉదకలేఖూపమో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆగాళ్హేనపి వుచ్చమానో ఫరుసేనపి వుచ్చమానో అమనాపేనపి వుచ్చమానో సంసన్దతిమేవ [... చేవ (స్యా.) అ. ని. ౩.౧౩౩] సన్ధియతిమేవ [... చేవ (స్యా.) అ. ని. ౩.౧౩౩] సమ్మోదతిమేవ [... చేవ (స్యా.) అ. ని. ౩.౧౩౩]. సేయ్యథాపి నామ ఉదకే లేఖా ఖిప్పం లుజ్జతి, న చిరట్ఠితికా హోతి; ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆగాళ్హేనపి వుచ్చమానో ఫరుసేనపి వుచ్చమానో అమనాపేనపి వుచ్చమానో సంసన్దతిమేవ సన్ధియతిమేవ సమ్మోదతిమేవ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఉదకలేఖూపమో".

౧౧౬. తత్థ కతమే తయో పోత్థకూపమా పుగ్గలా? తయో పోత్థకా – నవోపి పోత్థకో దుబ్బణ్ణో చేవ హోతి దుక్ఖసమ్ఫస్సో చ అప్పగ్ఘో చ, మజ్ఝిమోపి పోత్థకో దుబ్బణ్ణో చేవ హోతి దుక్ఖసమ్ఫస్సో చ అప్పగ్ఘో చ, జిణ్ణోపి పోత్థకో దుబ్బణ్ణో చేవ హోతి దుక్ఖసమ్ఫస్సో చ అప్పగ్ఘో చ. జిణ్ణమ్పి పోత్థకం ఉక్ఖలిపరిమజ్జనం వా కరోన్తి సఙ్కారకూటే వా నం ఛడ్డేన్తి. ఏవమేవం తయోమే పోత్థకూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు. కతమే తయో? నవో చేపి భిక్ఖు హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో, ఇదమస్స దుబ్బణ్ణతాయ. సేయ్యథాపి సో పోత్థకో దుబ్బణ్ణో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యే ఖో పనస్స సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, తేసం తం హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. ఇదమస్స దుక్ఖసమ్ఫస్సతాయ. సేయ్యథాపి సో పోత్థకో దుక్ఖసమ్ఫస్సో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యేసం ఖో పన సో పటిగ్గణ్హాతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం , తేసం తం న మహప్ఫలం హోతి న మహానిసంసం. ఇదమస్స అప్పగ్ఘతాయ. సేయ్యథాపి సో పోత్థకో అప్పగ్ఘో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

మజ్ఝిమో చేపి భిక్ఖు హోతి...పే.... థేరో చేపి భిక్ఖు హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో, ఇదమస్స దుబ్బణ్ణతాయ. సేయ్యథాపి సో పోత్థకో దుబ్బణ్ణో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యే ఖో పనస్స సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, తేసం తం హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. ఇదమస్స దుక్ఖసమ్ఫస్సతాయ. సేయ్యథాపి సో పోత్థకో దుక్ఖసమ్ఫస్సో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యేసం ఖో పన సో పటిగ్గణ్హాతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం, తేసం తం న మహప్ఫలం హోతి న మహానిసంసం. ఇదమస్స అప్పగ్ఘతాయ. సేయ్యథాపి సో పోత్థకో అప్పగ్ఘో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

ఏవరూపో చే థేరో భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝే భణతి. తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – "కిం ను ఖో తుయ్హం బాలస్స అబ్యత్తస్స భణితేన, త్వమ్పి నామ భణితబ్బం మఞ్ఞసీ"తి! సో కుపితో అనత్తమనో తథారూపిం వాచం నిచ్ఛారేతి యథారూపాయ వాచాయ సఙ్ఘో తం ఉక్ఖిపతి, సఙ్కారకూటేవ నం పోత్థకం. ఇమే తయో పోత్థకూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు.

౧౧౭. తత్థ కతమే తయో కాసికవత్థూపమా పుగ్గలా? తీణి కాసికవత్థాని – నవమ్పి కాసికవత్థం వణ్ణవన్తఞ్చేవ హోతి సుఖసమ్ఫస్సఞ్చ మహగ్ఘఞ్చ, మజ్ఝిమమ్పి కాసికవత్థం వణ్ణవన్తఞ్చేవ హోతి సుఖసమ్ఫస్సఞ్చ మహగ్ఘఞ్చ, జిణ్ణమ్పి కాసికవత్థం వణ్ణవన్తఞ్చేవ హోతి సుఖసమ్ఫస్సఞ్చ మహగ్ఘఞ్చ. జిణ్ణమ్పి కాసికవత్థం రతనపలివేఠనం వా కరోన్తి గన్ధకరణ్డకే వా నం నిక్ఖిపన్తి.

ఏవమేవం తయోమే కాసికవత్థూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు. కతమే తయో? నవో చేపి భిక్ఖు హోతి సీలవా కల్యాణధమ్మో , ఇదమస్స సువణ్ణతాయ. సేయ్యథాపి తం కాసికవత్థం వణ్ణవన్తం, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యే ఖో పనస్స సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, తేసం తం హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. ఇదమస్స సుఖసమ్ఫస్సతాయ. సేయ్యథాపి తం కాసికవత్థం సుఖసమ్ఫస్సం, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యేసం ఖో పన నో [యేసం ఖో పన (సబ్బత్థ) అ॰ ని॰ ౩.౧౦౦] పటిగ్గణ్హాతి [పతిగణ్హాతి (సీ॰) రూపసిద్ధిటీకాయ పన సమేతి] చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం, తేసం తం మహప్ఫలం హోతి మహానిసంసం. ఇదమస్స మహగ్ఘతాయ. సేయ్యథాపి తం కాసికవత్థం మహగ్ఘం, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

మజ్ఝిమో చేపి భిక్ఖు…పే॰… థేరో చేపి భిక్ఖు హోతి సీలవా కల్యాణధమ్మో, ఇదమస్స సువణ్ణతాయ. సేయ్యథాపి తం కాసికవత్థం వణ్ణవన్తం, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యే ఖో పనస్స సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, తేసం తం హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. ఇదమస్స సుఖసమ్ఫస్సతాయ. సేయ్యథాపి తం కాసికవత్థం సుఖసమ్ఫస్సం, తథూపమో అయం పుగ్గలో. యేసం ఖో పన నో పటిగ్గణ్హాతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం, తేసం తం మహప్ఫలం హోతి మహానిసంసం. ఇదమస్స మహగ్ఘతాయ. సేయ్యథాపి తం కాసికవత్థం మహగ్ఘం, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

ఏవరూపో చే థేరో భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝే భణతి, తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – “అప్పసద్దా ఆయస్మన్తో హోథ, థేరో భిక్ఖు ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ భణతీ”తి. తస్స తం వచనం ఆధేయ్యం గచ్ఛతి, గన్ధకరణ్డకేవ నం కాసికవత్థం. ఇమే తయో కాసికవత్థూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు.

౧౧౮. కతమో చ పుగ్గలో సుప్పమేయ్యో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉద్ధతో హోతి ఉన్నళో చపలో ముఖరో వికిణ్ణవాచో ముట్ఠస్సతి అసమ్పజానో అసమాహితో విబ్భన్తచిత్తో పాకటిన్ద్రియో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “సుప్పమేయ్యో”.

౧౧౯. కతమో చ పుగ్గలో దుప్పమేయ్యో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అనుద్ధతో హోతి అనున్నళో అచపలో అముఖరో అవికిణ్ణవాచో ఉపట్ఠితస్సతి సమ్పజానో సమాహితో ఏకగ్గచిత్తో సంవుతిన్ద్రియో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “దుప్పమేయ్యో”.

౧౨౦. కతమో చ పుగ్గలో అప్పమేయ్యో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అప్పమేయ్యో”.

౧౨౧. కతమో చ పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హీనో హోతి సీలేన సమాధినా పఞ్ఞాయ. ఏవరూపో పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో, అఞ్ఞత్ర అనుద్దయా అఞ్ఞత్ర అనుకమ్పా.

౧౨౨. కతమో చ పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సదిసో హోతి సీలేన సమాధినా పఞ్ఞాయ. ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? “సీలసామఞ్ఞగతానం సతం సీలకథా చ నో భవిస్సతి, సా చ నో ఫాసు భవిస్సతి, సా చ నో పవత్తినీ భవిస్సతి; సమాధిసామఞ్ఞగతానం సతం సమాధికథా చ నో భవిస్సతి, సా చ నో ఫాసు భవిస్సతి, సా చ నో పవత్తినీ [పవత్తనీ (సీ.) అం. ని. ౩.౨౬] భవిస్సతి; పఞ్ఞాసామఞ్ఞగతానం సతం పఞ్ఞాకథా చ నో భవిస్సతి, సా చ నో ఫాసు భవిస్సతి, సా చ నో పవత్తినీ భవిస్సతీ”తి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో.

౧౨౩. కతమో చ పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అధికో హోతి సీలేన సమాధినా పఞ్ఞాయ. ఏవరూపో పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? “అపరిపూరం వా సీలక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా సీలక్ఖన్ధం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామి; అపరిపూరం వా సమాధిక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా సమాధిక్ఖన్ధం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామి; అపరిపూరం వా పఞ్ఞాక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా పఞ్ఞాక్ఖన్ధం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీ”తి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో.

౧౨౪. కతమో చ పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో అసుచి సఙ్కస్సరసమాచారో పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో అన్తోపూతి అవస్సుతో కసమ్బుజాతో. ఏవరూపో పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? కిఞ్చాపి ఏవరూపస్స పుగ్గలస్స న దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, అథ ఖో నం పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి – “పాపమిత్తో పురిసపుగ్గలో పాపసహాయో పాపసమ్పవఙ్కో”తి. సేయ్యథాపి నామ అహి గూథగతో కిఞ్చాపి న డంసతి, అథ ఖో నం మక్ఖేతి; ఏవమేవం కిఞ్చాపి ఏవరూపస్స పుగ్గలస్స న దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, అథ ఖో నం పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి – “పాపమిత్తో పురిసపుగ్గలో పాపసహాయో పాపసమ్పవఙ్కో”తి! తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో.

౧౨౫. కతమో చ పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో, అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సేయ్యథాపి నామ దుట్ఠారుకో కట్ఠేన వా కఠలాయ వా ఘట్టితో భియ్యోసో మత్తాయ ఆసవం దేతి, ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో, అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సేయ్యథాపి నామ తిన్దుకాలాతం కట్ఠేన వా కఠలాయ వా ఘట్టితం భియ్యోసో మత్తాయ చిచ్చిటాయతి చిటిచిటాయతి, ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో, అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సేయ్యథాపి నామ గూథకూపో కట్ఠేన వా కఠలాయ వా ఘట్టితో భియ్యోసో మత్తాయ దుగ్గన్ధో హోతి, ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో, అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి; ఏవరూపో పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో.

తం కిస్స హేతు? “అక్కోసేయ్యపి మం పరిభాసేయ్యపి మం అనత్థమ్పి మే కరేయ్యా”తి! తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో.

౧౨౬. కతమో చ పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో – ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? కిఞ్చాపి ఏవరూపస్స పుగ్గలస్స న దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, అథ ఖో నం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి – “కల్యాణమిత్తో పురిసపుగ్గలో కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో”తి! తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో.

౧౨౭. కతమో చ పుగ్గలో సీలేసు పరిపూరకారీ, సమాధిస్మిం మత్తసో కారీ, పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ? సోతాపన్నసకదాగామినో – ఇమే వుచ్చన్తి పుగ్గలా సీలేసు పరిపూరకారినో, సమాధిస్మిం మత్తసో కారినో, పఞ్ఞాయ మత్తసో కారినో.

౧౨౮. కతమో చ పుగ్గలో సీలేసు చ పరిపూరకారీ, సమాధిస్మిఞ్చ పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ? అనాగామీ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో సీలేసు చ పరిపూరకారీ, సమాధిస్మిఞ్చ పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ.

౧౨౯. కతమో చ పుగ్గలో సీలేసు చ పరిపూరకారీ, సమాధిస్మిఞ్చ పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ చ పరిపూరకారీ? అరహా – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో సీలేసు చ పరిపూరకారీ, సమాధిస్మిఞ్చ పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ చ పరిపూరకారీ.

౧౩౦. తత్థ కతమే తయో సత్థారో? ఇధేకచ్చో సత్థా కామానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి [పఞ్ఞాపేతి (సీ॰ స్యా॰)], న రూపానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, న వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి. ఇధ పనేకచ్చో సత్థా కామానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, రూపానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, న వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి. ఇధ పనేకచ్చో సత్థా కామానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, రూపానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, వేదనానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి.

తత్ర య్వాయం సత్థా కామానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, న రూపానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, న వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, రూపావచరసమాపత్తియా లాభీ సత్థా తేన దట్ఠబ్బో. తత్ర య్వాయం సత్థా కామానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, రూపానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, న వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, అరూపావచరసమాపత్తియా లాభీ సత్థా తేన దట్ఠబ్బో. తత్ర య్వాయం సత్థా కామానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, రూపానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, వేదనానఞ్చ పరిఞ్ఞం పఞ్ఞపేతి, సమ్మాసమ్బుద్ధో సత్థా తేన దట్ఠబ్బో. ఇమే తయో సత్థారో.

౧౩౧. తత్థ కతమే అపరేపి తయో సత్థారో? ఇధేకచ్చో సత్థా దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి, అభిసమ్పరాయఞ్చ అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి. ఇధ పనేకచ్చో సత్థా దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి, నో చ ఖో అభిసమ్పరాయం అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి. ఇధ పనేకచ్చో సత్థా దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అత్తానం సచ్చతో థేతతో న పఞ్ఞపేతి, అభిసమ్పరాయఞ్చ అత్తానం సచ్చతో థేతతో న పఞ్ఞపేతి.

తత్ర య్వాయం సత్థా దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి, అభిసమ్పరాయఞ్చ అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి, సస్సతవాదో సత్థా తేన దట్ఠబ్బో. తత్ర య్వాయం సత్థా దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి, నో చ

ఖో అభిసమ్పరాయం అత్తానం సచ్చతో థేతతో పఞ్ఞపేతి, ఉచ్ఛేదవాదో సత్థా తేన దట్ఠబ్బో. తత్ర య్వాయం సత్థా దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అత్తానం సచ్చతో థేతతో న పఞ్ఞపేతి, అభిసమ్పరాయఞ్చ అత్తానం సచ్చతో థేతతో న పఞ్ఞపేతి, సమ్మాసమ్బుద్ధో సత్థా తేన దట్ఠబ్బో. ఇమే అపరేపి తయో సత్థారో.

తికనిద్దేసో.

౪. చతుక్కపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౧౩౨. కతమో చ పుగ్గలో అసప్పురిసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అసప్పురిసో".

౧౩౩. కతమో చ పుగ్గలో అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి , అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి, అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి, అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి, అత్తనా చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి పరఞ్చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానే సమాదపేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో".

౧౩౪. కతమో చ పుగ్గలో సప్పురిసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి , అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సప్పురిసో".

౧౩౫. కతమో చ పుగ్గలో సప్పురిసేన సప్పురిసతరో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణియా సమాదపేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సప్పురిసేన సప్పురిసతరో".

౧౩౬. కతమో చ పుగ్గలో పాపో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో [పిసుణావాచో] హోతి, ఫరుసవాచో [ఫరుసావాచో (సీ.) దీ. ని. ౩.౧౧౫] హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠి [మిచ్ఛాదిట్ఠీ (క.)] హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పాపో".

౧౩౭. కతమో చ పుగ్గలో పాపేన పాపతరో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి, అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి, అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి

పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి, అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి, అత్తనా చ పిసుణవాచో హోతి పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ సమాదపేతి, అత్తనా చ ఫరుసవాచో హోతి పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ సమాదపేతి, అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపీ హోతి పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపే సమాదపేతి, అత్తనా చ అభిజ్ఝాలు హోతి పరఞ్చ అభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అత్తనా చ బ్యాపన్నచిత్తో హోతి పరఞ్చ బ్యాపాదే సమాదపేతి, అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠి హోతి పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పాపేన పాపతరో".

౧౩౮. కతమో చ పుగ్గలో కల్యాణో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి , కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠి [సమ్మాదిట్ఠీ (క.)] హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కల్యాణో".

౧౩౯. కతమో చ పుగ్గలో కల్యాణేన కల్యాణతరో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా సమాదపేతి, అత్తనా చ అనభిజ్ఝాలు హోతి పరఞ్చ అనభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అత్తనా చ అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి పరఞ్చ అబ్యాపాదే సమాదపేతి, అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠి హోతి పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కల్యాణేన కల్యాణతరో".

౧౪౦. కతమో చ పుగ్గలో పాపధమ్మో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పాపధమ్మో".

౧౪౧. కతమో చ పుగ్గలో పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి, అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠి హోతి పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరో".

౧౪౨. కతమో చ పుగ్గలో కల్యాణధమ్మో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి...పే.... సమాదిట్ఠి హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కల్యాణధమ్మో".

౧౪౩. కతమో చ పుగ్గలో కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠి హోతి పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరో".

౧౪౪. కతమో చ పుగ్గలో సావజ్జో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సావజ్జేన కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, సావజ్జేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, సావజ్జేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “సావజ్జో”.

౧౪౫. కతమో చ పుగ్గలో వజ్జబహులో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సావజ్జేన బహులం కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి అప్పం అనవజ్జేన, సావజ్జేన బహులం వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి అప్పం అనవజ్జేన, సావజ్జేన బహులం మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి అప్పం అనవజ్జేన – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “వజ్జబహులో”.

౧౪౬. కతమో చ పుగ్గలో అప్పవజ్జో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అనవజ్జేన బహులం కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి అప్పం సావజ్జేన, అనవజ్జేన బహులం వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి అప్పం సావజ్జేన, అనవజ్జేన బహులం మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి అప్పం సావజ్జేన – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అప్పవజ్జో”.

౧౪౭. కతమో చ పుగ్గలో అనవజ్జో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అనవజ్జేన కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అనవజ్జో”.

౧౪౮. కతమో చ పుగ్గలో ఉగ్ఘటితఞ్ఞూ? యస్స పుగ్గలస్స సహ ఉదాహటవేలాయ ధమ్మాభిసమయో హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “ఉగ్ఘటితఞ్ఞూ”.

౧౪౯. కతమో చ పుగ్గలో విపఞ్చితఞ్ఞూ? యస్స పుగ్గలస్స సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థే విభజియమానే ధమ్మాభిసమయో హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “విపఞ్చితఞ్ఞూ”.

౧౫౦. కతమో చ పుగ్గలో నేయ్యో? యస్స పుగ్గలస్స ఉద్దేసతో పరిపుచ్ఛతో యోనిసో మనసికరోతో కల్యాణమిత్తే సేవతో భజతో పయిరుపాసతో ఏవం అనుపుబ్బేన ధమ్మాభిసమయో హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “నేయ్యో”.

౧౫౧. కతమో చ పుగ్గలో పదపరమో? యస్స పుగ్గలస్స బహుమ్పి సుణతో బహుమ్పి భణతో బహుమ్పి ధారయతో బహుమ్పి వాచయతో న తాయ జాతియా ధమ్మాభిసమయో హోతి – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “పదపరమో”.

౧౫౨. కతమో చ పుగ్గలో యుత్తప్పటిభానో [యుత్తపటిభాణో (స్యా.) అం. ని. ౪.౧౩౨] నో ముత్తప్పటిభానో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో యుత్తం వదతి నో సీఘం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “యుత్తప్పటిభానో నో ముత్తప్పటిభానో”.

౧౫౩. కతమో చ పుగ్గలో ముత్తప్పటిభానో నో యుత్తప్పటిభానో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో సీఘం వదతి నో యుత్తం – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “ముత్తప్పటిభానో నో యుత్తప్పటిభానో”.

౧౫౪. కతమో చ పుగ్గలో యుత్తప్పటిభానో చ ముత్తప్పటిభానో చ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో యుత్తఞ్చ వదతి సీఘఞ్చ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “యుత్తప్పటిభానో చ ముత్తప్పటిభానో చ”.

౧౫౫. కతమో చ పుగ్గలో నేవ యుత్తప్పటిభానో నో ముత్తప్పటిభానో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో నేవ యుత్తం వదతి నో సీఘం – అయం వుచ్చతి, పుగ్గలో “నేవ యుత్తప్పటిభానో నో ముత్తప్పటిభానో”.

౧౫౬. తత్థ కతమే చత్తారో ధమ్మకథికా పుగ్గలా? ఇధేకచ్చో ధమ్మకథికో అప్పఞ్చ భాసతి అసహితఞ్చ, పరిసా చస్స న కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

ఇధ పనేకచ్చో ధమ్మకథికో అప్పఞ్చ భాసతి సహితఞ్చ, పరిసా చస్స కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

ఇధ పనేకచ్చో ధమ్మకథికో బహుఞ్చ భాసతి అసహితఞ్చ, పరిసా చస్స న కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

ఇధ పనేకచ్చో ధమ్మకథికో బహుఞ్చ భాసతి సహితఞ్చ, పరిసా చస్స కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఇమే చత్తారో "ధమ్మకథికా పుగ్గలా".

౧౫౭. తత్థ కతమే చత్తారో వలాహకూపమా పుగ్గలా? చత్తారో వలాహకా – గజ్జితా నో వస్సితా, వస్సితా నో గజ్జితా, గజ్జితా చ వస్సితా చ, నేవ గజ్జితా నో వస్సితా. ఏవమేవం చత్తారోమే వలాహకూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో ? గజ్జితా నో వస్సితా, వస్సితా నో గజ్జితా, గజ్జితా చ వస్సితా చ, నేవ గజ్జితా నో వస్సితా.

కథఞ్చ పుగ్గలో గజ్జితా హోతి నో వస్సితా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో భాసితా హోతి, నో కత్తా. ఏవం పుగ్గలో గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా. సేయ్యథాపి సో వలాహకో గజ్జితా నో వస్సితా, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో వస్సితా హోతి నో గజ్జితా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కత్తా హోతి, నో భాసితా. ఏవం పుగ్గలో వస్సితా హోతి నో గజ్జితా. సేయ్యథాపి సో వలాహకో వస్సితా నో గజ్జితా, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో గజ్జితా చ హోతి వస్సితా చ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో భాసితా చ హోతి, కత్తా చ. ఏవం పుగ్గలో గజ్జితా చ హోతి వస్సితా చ. సేయ్యథాపి సో వలాహకో గజ్జితా చ వస్సితా చ, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ గజ్జితా హోతి నో వస్సితా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో నేవ భాసితా హోతి నో కత్తా. ఏవం పుగ్గలో నేవ గజ్జితా హోతి నో వస్సితా. సేయ్యథాపి సో వలాహకో నేవ గజ్జితా నో వస్సితా, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

ఇమే చత్తారో వలాహకూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౫౮. తత్థ కతమే చత్తారో మూసికూపమా పుగ్గలా? చతస్సో మూసికా – గాధం కత్తా నో వసితా, వసితా నో గాధం కత్తా, గాధం కత్తా చ వసితా చ, నేవ గాధం కత్తా నో వసితా. ఏవమేవం చత్తారోమే మూసికూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? గాధం కత్తా నో వసితా, వసితా నో గాధం కత్తా, గాధం కత్తా చ వసితా చ, నేవ గాధం కత్తా నో వసితా.

కథఞ్చ పుగ్గలో గాధం కత్తా హోతి నో వసితా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం

దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో గాధం కత్తా హోతి నో వసితా. సేయ్యథాపి సా మూసికా గాధం కత్తా నో వసితా, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో వసితా హోతి నో గాధం కత్తా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం న పరియాపుణాతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో వసితా హోతి నో గాధం కత్తా. సేయ్యథాపి సా మూసికా వసితా నో గాధం కత్తా, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో గాధం కత్తా చ హోతి వసితా చ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో గాధం కత్తా చ హోతి వసితా చ. సేయ్యథాపి సా మూసికా గాధం కత్తా చ వసితా చ, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ గాధం కత్తా హోతి నో వసితా? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం న పరియాపుణాతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో నేవ గాధం కత్తా హోతి నో వసితా. సేయ్యథాపి సా మూసికా నేవ గాధం కత్తా నో వసితా, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

ఇమే చత్తారో మూసికూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౫౯. తత్థ కతమే చత్తారో అమ్బూపమా పుగ్గలా? చత్తారి అమ్బాని – ఆమం పక్కవణ్ణి [పక్కవణ్ణీ], పక్కం ఆమవణ్ణి [ఆమవణ్ణీ (స్యా. క.) అం. ని. ౪.౧౦౬], ఆమం ఆమవణ్ణి, పక్కం పక్కవణ్ణి. ఏవమేవం చత్తారోమే అమ్బూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఆమో పక్కవణ్ణీ, పక్కో ఆమవణ్ణీ, ఆమో ఆమవణ్ణీ, పక్కో పక్కవణ్ణీ.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఆమో హోతి పక్కవణ్ణీ? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం [సమ్మిఞ్జితం (సీ. స్యా.)] పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం నప్పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో ఆమో హోతి పక్కవణ్ణీ. సేయ్యథాపి తం అమ్బం ఆమం పక్కవణ్ణి, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో పక్కో హోతి ఆమవణ్ణీ? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ

పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో పక్కో హోతి ఆమవణ్ణీ. సేయ్యథాపి తం అమ్బం పక్కం ఆమవణ్ణి, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఆమో హోతి ఆమవణ్ణీ? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి...పే.... “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో ఆమో హోతి ఆమవణ్ణీ. సేయ్యథాపి తం అమ్బం ఆమం ఆమవణ్ణి, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో పక్కో హోతి పక్కవణ్ణీ? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం . సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి ...పే.... “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో పక్కో హోతి పక్కవణ్ణీ. సేయ్యథాపి తం అమ్బం పక్కం పక్కవణ్ణి, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

ఇమే చత్తారో అమ్బూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౬౦. తత్థ కతమే చత్తారో కుమ్భూపమా పుగ్గలా? చత్తారో కుమ్భా – తుచ్ఛో పిహితో, పూరో వివటో, తుచ్ఛో వివటో, పూరో పిహితో. ఏవమేవం చత్తారోమే కుమ్భూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? తుచ్ఛో పిహితో, పూరో వివటో, తుచ్ఛో వివటో, పూరో పిహితో.

కథఞ్చ పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి పిహితో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి...పే.... “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి పిహితో. సేయ్యథాపి సో కుమ్భో తుచ్ఛో పిహితో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో పూరో హోతి వివటో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో పూరో హోతి వివటో. సేయ్యథాపి సో కుమ్భో పూరో వివటో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి వివటో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి...పే.... “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి వివటో. సేయ్యథాపి సో కుమ్భో తుచ్ఛో వివటో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో పూరో హోతి పిహితో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... “అయం

దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో పూరో హోతి పిహితో. సేయ్యథాపి సో కుమ్భో పూరో పిహితో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఇమే చత్తారో కుమ్భూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౬౧. తత్థ కతమే చత్తారో ఉదకరహదూపమా పుగ్గలా? చత్తారో ఉదకరహదా – ఉత్తానో గమ్భీరోభాసో, గమ్భీరో ఉత్తానోభాసో, ఉత్తానో ఉత్తానోభాసో, గమ్భీరో గమ్భీరోభాసో. ఏవమేవం చత్తారోమే ఉదకరహదూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఉత్తానో గమ్భీరోభాసో, గమ్భీరో ఉత్తానోభాసో, ఉత్తానో ఉత్తానోభాసో, గమ్భీరో గమ్భీరోభాసో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి గమ్భీరోభాసో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే… “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి గమ్భీరోభాసో. సేయ్యథాపి సో ఉదకరహదో ఉత్తానో గమ్భీరోభాసో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి ఉత్తానోభాసో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే… “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి ఉత్తానోభాసో. సేయ్యథాపి సో ఉదకరహదో గమ్భీరో ఉత్తానోభాసో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి ఉత్తానోభాసో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే… “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి ఉత్తానోభాసో. సేయ్యథాపి సో ఉదకరహదో ఉత్తానో ఉత్తానోభాసో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి గమ్భీరోభాసో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే… “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి గమ్భీరోభాసో. సేయ్యథాపి సో ఉదకరహదో గమ్భీరో గమ్భీరోభాసో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఇమే చత్తారో ఉదకరహదూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౬౨. తత్థ కతమే చత్తారో బలీబద్దూపమా పుగ్గలా? చత్తారో బలీబద్దా [బలిబద్దా (స్యా.)] – సకగవచణ్డో [సగవచణ్డో (క. సీ.) అ. ని. ౪.౧౦౮] నో పరగవచణ్డో, పరగవచణ్డో నో సకగవచణ్డో, సకగవచణ్డో చ పరగవచణ్డో చ, నేవ సకగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో. ఏవమేవం చత్తారోమే బలీబద్దూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సకగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో, పరగవచణ్డో నో సకగవచణ్డో, సకగవచణ్డో చ పరగవచణ్డో చ, నేవ సకగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో.

కథఞ్చ పుగ్గలో సకగవచణ్డో హోతి నో పరగవచణ్డో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సకపరిసం ఉబ్బేజితా హోతి, నో పరపరిసం. ఏవం పుగ్గలో సకగవచణ్డో హోతి నో పరగవచణ్డో. సేయ్యథాపి సో బలీబద్దో సకగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో పరగవచణ్డో హోతి నో సకగవచణ్డో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పరపరిసం ఉబ్బేజితా హోతి, నో సకపరిసం. ఏవం పుగ్గలో పరగవచణ్డో హోతి నో సకగవచణ్డో. సేయ్యథాపి సో బలీబద్దో పరగవచణ్డో నో సకగవచణ్డో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో సకగవచణ్డో చ హోతి పరగవచణ్డో చ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సకపరిసఞ్చ ఉబ్బేజితా హోతి, పరపరిసఞ్చ. ఏవం పుగ్గలో సకగవచణ్డో చ హోతి పరగవచణ్డో చ. సేయ్యథాపి సో బలీబద్దో సకగవచణ్డో చ పరగవచణ్డో చ, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ సకగవచణ్డో హోతి నో పరగవచణ్డో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో నేవ సకపరిసం ఉబ్బేజితా హోతి నో పరపరిసం. ఏవం పుగ్గలో నేవ సకగవచణ్డో హోతి నో పరగవచణ్డో. సేయ్యథాపి సో బలీబద్దో నేవ సకగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఇమే చత్తారో బలీబద్దూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౬౩. తత్థ కతమే చత్తారో ఆసీవిసూపమా పుగ్గలా? చత్తారో ఆసీవిసా [ఆసివిసా (స్యా.)] – ఆగతవిసో నో ఘోరవిసో, ఘోరవిసో నో ఆగతవిసో, ఆగతవిసో చ ఘోరవిసో చ, నేవ ఆగతవిసో నో ఘోరవిసో. ఏవమేవం చత్తారోమే ఆసీవిసూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఆగతవిసో నో ఘోరవిసో, ఘోరవిసో నో ఆగతవిసో, ఆగతవిసో చ ఘోరవిసో చ, నేవ ఆగతవిసో నో ఘోరవిసో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఆగతవిసో హోతి నో ఘోరవిసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో న చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం పుగ్గలో ఆగతవిసో హోతి, నో ఘోరవిసో. సేయ్యథాపి సో ఆసీవిసో ఆగతవిసో నో ఘోరవిసో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఘోరవిసో హోతి నో ఆగతవిసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో నహేవ ఖో [నేవ ఖో (సీ.) అ. ని. ౪.౧౧౦] అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం పుగ్గలో ఘోరవిసో హోతి, నో ఆగతవిసో. సేయ్యథాపి సో ఆసీవిసో ఘోరవిసో నో ఆగతవిసో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఆగతవిసో చ హోతి ఘోరవిసో చ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం పుగ్గలో ఆగతవిసో చ హోతి ఘోరవిసో చ. సేయ్యథాపి సో ఆసీవిసో ఆగతవిసో చ ఘోరవిసో చ, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ ఆగతవిసో హోతి నో ఘోరవిసో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో నహేవ ఖో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో న చిరం దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం పుగ్గలో నేవ ఆగతవిసో హోతి నో ఘోరవిసో. సేయ్యథాపి సో ఆసీవిసో నేవ ఆగతవిసో నో ఘోరవిసో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఇమే చత్తారో ఆసీవిసూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౯౪. కథఞ్చ పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుప్పటిపన్నానం మిచ్ఛాపటిపన్నానం తిత్థియానం తిత్థియసావకానం వణ్ణం భాసతి – “సుప్పటిపన్నా” ఇతిపి, “సమ్మాపటిపన్నా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సుప్పటిపన్నానం సమ్మాపటిపన్నానం బుద్ధానం బుద్ధసావకానం అవణ్ణం భాసతి – “దుప్పటిపన్నా” ఇతిపి, “మిచ్ఛాపటిపన్నా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుప్పటిపదాయ మిచ్ఛాపటిపదాయ పసాదం జనేతి – “సుప్పటిపదా” ఇతిపి , “సమ్మాపటిపదా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసితా హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సుప్పటిపదాయ సమ్మాపటిపదాయ అప్పసాదం జనేతి – “దుప్పటిపదా” ఇతిపి, “మిచ్ఛాపటిపదా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసితా హోతి.

౧౯౫. కథఞ్చ పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుప్పటిపన్నానం మిచ్ఛాపటిపన్నానం తిత్థియానం తిత్థియసావకానం అవణ్ణం భాసతి – “దుప్పటిపన్నా” ఇతిపి, “మిచ్ఛాపటిపన్నా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సుప్పటిపన్నానం సమ్మాపటిపన్నానం బుద్ధానం బుద్ధసావకానం వణ్ణం భాసతి – “సుప్పటిపన్నా” ఇతిపి, “సమ్మాపటిపన్నా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుప్పటిపదాయ మిచ్ఛాపటిపదాయ అప్పసాదం జనేతి – “దుప్పటిపదా” ఇతిపి, “మిచ్ఛాపటిపదా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసితా హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసితా హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సుప్పటిపదాయ సమ్మాపటిపదాయ పసాదం జనేతి – “సుప్పటిపదా” ఇతిపి, “సమ్మాపటిపదా” ఇతిపీతి. ఏవం పుగ్గలో అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసితా హోతి.

౧౯౬. కథఞ్చ పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వణ్ణోపి సంవిజ్జతి అవణ్ణోపి సంవిజ్జతి . యో తత్థ అవణ్ణో తం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, యో తత్థ వణ్ణో తం న భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఏవం పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన.

కథఞ్చ పుగ్గలో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వణ్ణోపి సంవిజ్జతి అవణ్ణోపి సంవిజ్జతి . యో తత్థ వణ్ణో తం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, యో తత్థ అవణ్ణో తం న భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఏవం పుగ్గలో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన.

కథఞ్చ పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స చ అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, వణ్ణారహస్స చ వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వణ్ణోపి సంవిజ్జతి అవణ్ణోపి సంవిజ్జతి. యో తత్థ అవణ్ణో తం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, యోపి తత్థ వణ్ణో తమ్పి భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. తత్ర కాలఞ్ఞూ హోతి తస్స పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయ. ఏవం పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స చ అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, వణ్ణారహస్స చ వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన.

కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నోపి వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వణ్ణోపి సంవిజ్జతి అవణ్ణోపి సంవిజ్జతి. యో తత్థ అవణ్ణో తం న భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, యోపి తత్థ వణ్ణో తమ్పి న భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఏవం పుగ్గలో నేవ అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నోపి వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన.

౧౬౭. కతమో చ పుగ్గలో ఉట్ఠానఫలూపజీవీ నో పుఞ్ఞఫలూపజీవీ? యస్స పుగ్గలస్స ఉట్ఠహతో ఘటతో వాయమతో ఆజీవో అభినిబ్బత్తతి, నో పుఞ్ఞతో – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఉట్ఠానఫలూపజీవీ, నో పుఞ్ఞఫలూపజీవీ".

కతమో చ పుగ్గలో పుఞ్ఞఫలూపజీవీ నో ఉట్ఠానఫలూపజీవీ? పరనిమ్మితవసవత్తీ దేవే [పరనిమ్మితవసవత్తిదేవే (సీ॰ స్యా॰)] ఉపాదాయ తతూపరి దేవా పుఞ్ఞఫలూపజీవినో న ఉట్ఠానఫలూపజీవినో.

కతమో చ పుగ్గలో ఉట్ఠానఫలూపజీవీ చ పుఞ్ఞఫలూపజీవీ చ? యస్స పుగ్గలస్స ఉట్ఠహతో ఘటతో వాయమతో ఆజీవో అభినిబ్బత్తతి పుఞ్ఞతో చ – అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "ఉట్ఠానఫలూపజీవీ చ పుఞ్ఞఫలూపజీవీ చ".

కతమో చ పుగ్గలో నేవ ఉట్ఠానఫలూపజీవీ నో పుఞ్ఞఫలూపజీవీ? నేరయికా నేవ ఉట్ఠానఫలూపజీవినో నో పుఞ్ఞఫలూపజీవినో.

౧౬౮. కథఞ్చ పుగ్గలో తమో హోతి తమపరాయనో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి – చణ్డాలకులే వా నేసాదకులే వా వేనకులే [వేణకులే (సీ॰ స్యా॰)] వా రథకారకులే వా పుక్కుసకులే వా దలిద్దే [దళిద్దే (సీ॰) పస్స అఙ్గుత్తరనికాయే] అప్పన్నపానభోజనే కసిరవుత్తికే, యత్థ కసిరేన ఘాసచ్ఛాదో లబ్భతి. సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో బహ్వాబాధో కాణో వా కుణీ వా ఖఞ్జో వా పక్ఖహతో వా, న లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఏవం పుగ్గలో తమో హోతి తమపరాయనో.

కథఞ్చ పుగ్గలో తమో హోతి జోతిపరాయనో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి – చణ్డాలకులే వా నేసాదకులే వా వేనకులే వా రథకారకులే వా పుక్కుసకులే వా దలిద్దే అప్పన్నపానభోజనే కసిరవుత్తికే, యత్థ కసిరేన ఘాసచ్ఛాదో లబ్భతి. సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో బవ్హాబాధో కాణో వా కుణీ వా ఖఞ్జో వా పక్ఖహతో వా, న లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి , మనసా సుచరితం చరతి. సో కాయేన సుచరితం చరిత్వా వాచాయ సుచరితం చరిత్వా మనసా సుచరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం పుగ్గలో తమో హోతి జోతిపరాయనో.

కథఞ్చ పుగ్గలో జోతి హోతి తమపరాయనో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉచ్చే కులే పచ్చాజాతో హోతి – ఖత్తియమహాసాలకులే వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులే వా గహపతిమహాసాలకులే వా అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే పహూతజాతరూపరజతే పహూతవిత్తూపకరణే పహూతధనధఞ్ఞే. సో చ హోతి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఏవం పుగ్గలో జోతి హోతి తమపరాయనో.

కథఞ్చ పుగ్గలో జోతి హోతి జోతిపరాయనో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉచ్చే కులే పచ్చాజాతో హోతి – ఖత్తియమహాసాలకులే వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులే వా గహపతిమహాసాలకులే వా అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే పహూతజాతరూపరజతే పహూతవిత్తూపకరణే పహూతధనధఞ్ఞే. సో చ హోతి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. సో కాయేన సుచరితం చరిత్వా వాచాయ సుచరితం చరిత్వా మనసా సుచరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం పుగ్గలో జోతి హోతి జోతిపరాయనో.

౧౬౯. కథఞ్చ పుగ్గలో ఓణతోణతో హోతి…పే॰… ఏవం పుగ్గలో ఓణతోణతో హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఓణతుణ్ణతో హోతి…పే॰… ఏవం పుగ్గలో ఓణతుణ్ణతో హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉణ్ణతోణతో హోతి…పే॰… ఏవం పుగ్గలో ఉణ్ణతోణతో హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉణ్ణతుణ్ణతో హోతి…పే॰… ఏవం పుగ్గలో ఉణ్ణతుణ్ణతో హోతి.

౧౭౦. తత్థ కతమే చత్తారో రుక్ఖూపమా పుగ్గలా? చత్తారో రుక్ఖా – ఫేగ్గు సారపరివారో, సారో ఫేగ్గుపరివారో, ఫేగ్గు ఫేగ్గుపరివారో, సారో సారపరివారో. ఏవమేవం చత్తారోమే రుక్ఖూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఫేగ్గు సారపరివారో, సారో ఫేగ్గుపరివారో, ఫేగ్గు ఫేగ్గుపరివారో, సారో సారపరివారో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి సారపరివారో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో, పరిసా చ ఖ్వస్స హోతి సీలవతీ కల్యాణధమ్మా. ఏవం పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి సారపరివారో. సేయ్యథాపి సో రుక్ఖో ఫేగ్గు సారపరివారో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో సారో హోతి ఫేగ్గుపరివారో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, పరిసా చ ఖ్వస్స హోతి దుస్సీలా పాపధమ్మా. ఏవం పుగ్గలో సారో హోతి ఫేగ్గుపరివారో. సేయ్యథాపి సో రుక్ఖో సారో ఫేగ్గుపరివారో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి ఫేగ్గుపరివారో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో, పరిసాపిస్స హోతి దుస్సీలా పాపధమ్మా. ఏవం పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి ఫేగ్గుపరివారో. సేయ్యథాపి సో రుక్ఖో ఫేగ్గు ఫేగ్గుపరివారో, తథూపమో అయం పుగ్గలో.

కథఞ్చ పుగ్గలో సారో హోతి సారపరివారో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, పరిసాపిస్స హోతి సీలవతీ కల్యాణధమ్మా. ఏవం పుగ్గలో సారో హోతి సారపరివారో. సేయ్యథాపి సో రుక్ఖో సారో సారపరివారో, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఇమే చత్తారో రుక్ఖూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౭౧. కతమో చ పుగ్గలో రూపప్పమాణో రూపప్పసన్నో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరోహం వా పస్సిత్వా పరిణాహం వా పస్సిత్వా సణ్ఠానం వా పస్సిత్వా పారిపూరిం వా పస్సిత్వా తత్థ పమాణం గహేత్వా పసాదం జనేతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో రూపప్పమాణో రూపప్పసన్నో.

కతమో చ పుగ్గలో ఘోసప్పమాణో ఘోసప్పసన్నో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పరవణ్ణనాయ పరథోమనాయ పరపసంసనాయ పరవణ్ణహారికాయ [పరవణ్ణహారియా (సీ.)] తత్థ పమాణం గహేత్వా పసాదం జనేతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ఘోసప్పమాణో ఘోసప్పసన్నో.

౧౭౨. కతమో చ పుగ్గలో లూఖప్పమాణో లూఖప్పసన్నో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో చీవరలూఖం వా పస్సిత్వా పత్తలూఖం వా పస్సిత్వా సేనాసనలూఖం వా పస్సిత్వా వివిధం వా దుక్కరకారికం పస్సిత్వా తత్థ పమాణం గహేత్వా పసాదం జనేతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో లూఖప్పమాణో లూఖప్పసన్నో.

కతమో చ పుగ్గలో ధమ్మప్పమాణో ధమ్మప్పసన్నో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సీలం వా పస్సిత్వా సమాధిం వా పస్సిత్వా పఞ్ఞం వా పస్సిత్వా తత్థ పమాణం గహేత్వా పసాదం జనేతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ధమ్మప్పమాణో ధమ్మప్పసన్నో.

౧౭౩. కథఞ్చ పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా సమాధిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, నో పరం పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఏవం పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ.

కథఞ్చ పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి నో అత్తహితాయ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా న సీలసమ్పన్నో హోతి, పరం సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న సమాధిసమ్పన్నో హోతి, పరం సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పరం పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, పరం విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, పరం విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఏవం పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి నో అత్తహితాయ.

కథఞ్చ పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ సీలసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ సమాధిసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఏవం పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ.

కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా న సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న సమాధిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, నో పరం పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఏవం పుగ్గలో నేవ అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ.

౧౭౪. కథఞ్చ పుగ్గలో అత్తన్తపో హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అచేలకో హోతి ముత్తాచారో హత్థాపలేఖనో [హత్థావలేఖనో (స్యా.)], నఏహిభద్దన్తికో నతిట్ఠభద్దన్తికో నాభిహటం న ఉద్దిస్సకతం న నిమన్తనం సాదియతి, సో న కుమ్భిముఖా పటిగ్గణ్హాతి న కళోపిముఖా [కలోపిముఖా (సీ. స్యా.) మ. ని. ౨.౭] పటిగ్గణ్హాతి, న ఏళకమన్తరం న దణ్డమన్తరం న ముసలమన్తరం న ద్విన్నం భుఞ్జమానానం న గబ్భినియా న పాయమానాయ న పురిసన్తరగతాయ, న సఙ్కిత్తీసు న యత్థ సా ఉపట్ఠితో హోతి న యత్థ మక్ఖికా సణ్డసణ్డచారినీ, న మచ్ఛం న మంసం న సురం న మేరయం న థుసోదకం పివతి. సో ఏకాగారికో వా హోతి ఏకాలోపికో, ద్వాగారికో వా హోతి ద్వాలోపికో...పే.... సత్తాగారికో వా హోతి సత్తాలోపికో; ఏకిస్సాపి దత్తియా యాపేతి, ద్వీహిపి దత్తీహి యాపేతి...పే.... సత్తహిపి దత్తీహి యాపేతి; ఏకాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి, ద్వీహికమ్పి [ద్వాహికమ్పి (సీ.)] ఆహారం ఆహారేతి...పే.... సత్తాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి. ఇతి ఏవరూపం అడ్ఢమాసికమ్పి పరియాయభత్తభోజనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి. సో సాకభక్ఖో వా హోతి సామాకభక్ఖో వా హోతి నీవారభక్ఖో వా హోతి దద్దులభక్ఖో వా హోతి హటభక్ఖో వా హోతి కణభక్ఖో వా హోతి ఆచామభక్ఖో వా హోతి పిఞ్ఞాకభక్ఖో వా హోతి తిణభక్ఖో వా హోతి గోమయభక్ఖో వా హోతి, వనమూలఫలాహారో యాపేతి పవత్తఫలభోజీ. సో సాణానిపి ధారేతి మసాణానిపి ధారేతి ఛవదుస్సానిపి ధారేతి పంసుకూలానిపి ధారేతి తిరీటానిపి ధారేతి అజినమ్పి ధారేతి అజినక్ఖిపమ్పి ధారేతి కుసచీరమ్పి ధారేతి వాకచీరమ్పి ధారేతి ఫలకచీరమ్పి ధారేతి కేసకమ్బలమ్పి ధారేతి వాళకమ్బలమ్పి ధారేతి ఉలూకపక్ఖమ్పి [ఉలుకపక్ఖమ్పి (సీ. స్యా.)] ధారేతి, కేసమస్సులోచకోపి హోతి కేసమస్సులోచనానుయోగమనుయుత్తో, ఉబ్భట్ఠకోపి హోతి ఆసనపటిక్ఖిత్తో, ఉక్కుటికోపి హోతి ఉక్కుటికప్పధానమనుయుత్తో, కణ్టకాపస్సయికోపి హోతి కణ్టకాపస్సయే సేయ్యం కప్పేతి, సాయతతియకమ్పి

[సాయంతతియకమ్పి (స్యా. క.) మ. ని. ౨.౭] ఉదకోరోహనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి. ఇతి ఏవరూపం అనేకవిహితం కాయస్స ఆతాపనపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి . ఏవం పుగ్గలో అత్తన్తపో హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో.

౧౭౫. కథఞ్చ పుగ్గలో పరన్తపో హోతి పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఓరబ్భికో హోతి సూకరికో సాకుణికో మాగవికో లుద్దో మచ్ఛఘాతకో చోరో చోరఘాతకో గోఘాతకో బన్ధనాగారికో, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి కురూరకమ్మన్తా. ఏవం పుగ్గలో పరన్తపో హోతి పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో.

౧౭౬. కథఞ్చ పుగ్గలో అత్తన్తపో చ హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో, పరన్తపో చ పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో రాజా వా హోతి ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో [ముద్ధాభిసిత్తో (స్యా. క.)] బ్రాహ్మణో వా మహాసాలో. సో పురత్థిమేన నగరస్స నవం సన్థాగారం [సన్తాగారం (స్యా.), యఞ్ఞాగారం (సీ.)] కారాపేత్వా కేసమస్సుం ఓహారేత్వా ఖరాజినం [ఖురాజినం (స్యా. క.)] నివాసేత్వా సప్పితేలేన కాయం అబ్భఞ్జిత్వా మిగవిసాణేన పిట్ఠిం కణ్డువమానో [కణ్డూయమానో (సీ.)] సన్థాగారం పవిసతి సద్ధిం మహేసియా బ్రాహ్మణేన చ పురోహితేన. సో తత్థ అనన్తరహితాయ భూమియా హరితుపలిత్తాయ సేయ్యం కప్పేతి. ఏకిస్సా గావియా సరూపవచ్ఛాయ యం ఏకస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన రాజా యాపేతి, యం దుతియస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన మహేసీ యాపేతి, యం తతియస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన బ్రాహ్మణో పురోహితో యాపేతి, యం చతుత్థస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన అగ్గిం జుహతి, అవసేసేన వచ్ఛకో యాపేతి. సో ఏవమాహ – "ఏత్తకా ఉసభా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా వచ్ఛతరా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా వచ్ఛతరియో హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా అజా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా ఉరబ్భా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, (ఏత్తకా అస్సా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ) [( ) నత్థి సీహళపోత్థకే. మజ్ఝిమనికాయే కన్దరకసుత్తేపి ఏవమేవ] ఏత్తకా రుక్ఖా ఛిజ్జన్తు యూపత్థాయ, ఏత్తకా దబ్భా లూయన్తు బరిహిసత్థాయా"తి [పరిహింసత్థాయాతి (సీ. స్యా. క.) మ. ని. ౨.౯]. యేపిస్స తే హోన్తి దాసాతి వా పేస్సాతి వా కమ్మకరాతి వా, తేపి దణ్డతజ్జితా భయతజ్జితా అస్సుముఖా రుదమానా పరికమ్మాని కరోన్తి. ఏవం పుగ్గలో అత్తన్తపో చ హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో, పరన్తపో చ పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో.

౧౭౭. కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ అత్తన్తపో చ హోతి న అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో, న పరన్తపో న పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? సో అనత్తన్తపో అపరన్తపో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతీభూతో సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతి.

ఇధ తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తం ధమ్మం సుణాతి గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా అఞ్ఞతరస్మిం వా కులే పచ్చాజాతో . సో తం ధమ్మం సుత్వా తథాగతే సద్ధం పటిలభతి. సో తేన సద్ధాపటిలాభేన సమన్నాగతో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – "సమ్బాధో ఘరావాసో రజాపథో, అబ్భోకాసో పబ్బజ్జా. నయిదం సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా ఏకన్తపరిపుణ్ణం ఏకన్తపరిసుద్ధం సఙ్ఖలిఖితం బ్రహ్మచరియం చరితుం.

యంనూనాహం కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య”న్తి! సో అపరేన సమయేన అప్పం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ అప్పం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి.

౧౭౮. సో ఏవం పబ్బజితో సమానో భిక్ఖూనం సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి.

అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి దిన్నాదాయీ దిన్నపాటికఙ్ఖీ, అథేనేన సుచిభూతేన అత్తనా విహరతి.

అబ్రహ్మచరియం పహాయ బ్రహ్మచారీ హోతి ఆరాచారీ [అనాచారీ (క.)] పటివిరతో మేథునా గామధమ్మా.

ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధో థేతో పచ్చయికో అవిసంవాదకో లోకస్స.

పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఇతో సుత్వా న అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా న ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ. ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి.

ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి. యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి.

సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ నిధానవతిం వాచం భాసితా కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం.

౧౭౯. సో బీజగామభూతగామసమారమ్భా పటివిరతో హోతి, ఏకభత్తికో హోతి రత్తూపరతో విరతో వికాలభోజనా, నచ్చగీతవాదితవిసూకదస్సనా పటివిరతో హోతి, మాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా పటివిరతో హోతి, ఉచ్చాసయనమహాసయనా పటివిరతో హోతి, జాతరూపరజతపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి.

ఆమకధఞ్ఞపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, ఆమకమంసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, ఇత్థికుమారికాపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, దాసిదాసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, అజేళకపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, కుక్కుటసూకరపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, హత్థిగవాస్సవళవపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, ఖేత్తవత్థుపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి, దూతేయ్యపహిణగమనానుయోగా పటివిరతో హోతి, కయవిక్కయా పటివిరతో హోతి, తులాకూటకంసకూటమానకూటా పటివిరతో హోతి, ఉక్కోటనవఞ్చననికతిసాచియోగా [... సావియోగా (స్యా. క.)] పటివిరతో హోతి, ఛేదనవధబన్ధనవిపరామోసఆలోపసహసాకారా పటివిరతో హోతి.

౧౮౦. సో సన్తుట్ఠో హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. సో యేన యేనేవ పక్కమతి సమాదాయేవ పక్కమతి, సేయ్యథాపి నామ పక్ఖీ సకుణో యేన యేనేవ డేతి సపత్తభారోవ డేతి. ఏవమేవం భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. సో యేన యేనేవ పక్కమతి సమాదాయేవ పక్కమతి. సో ఇమినా అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అనవజ్జసుఖం పటిసంవేదేతి.

౧౮౧. సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి; సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా...పే.... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా...పే.... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా...పే.... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సో ఇమినా అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అబ్యాసేకసుఖం పటిసంవేదేతి.

౧౮౨. సో అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ హోతి, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ హోతి, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ హోతి, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ హోతి, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ హోతి, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ హోతి, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ హోతి.

సో ఇమినా చ అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో ఇమినా చ అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో ఇమినా చ అరియేన సతిసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో ఇమాయ చ అరియాయ సన్తుట్ఠియా సమన్నాగతో [పస్స మ॰ ని॰ ౨ కన్దరకసుత్తే; అ॰ ని॰ ౧ అత్తన్తపసుత్తే చ] వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి; బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ, బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేతి; థినమిద్ధం [థీనమిద్ధం (సీ॰ స్యా॰)] పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి; ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి; విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి.

౧౮౩. సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – “ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ”తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – "అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖపటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖపటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో"తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

౧౮౪. సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే సత్తానం చుతూపపాతఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – "ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా, వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా, మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా, అరియానం ఉపవాదకా, మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా"తి. సో ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

౧౮౫. సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం పజానాతి, "ఇమే ఆసవా"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం ఆసవసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం ఆసవనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. "ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా"తి పజానాతి. ఏవం పుగ్గలో నేవ అత్తన్తపో చ హోతి న అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో, న పరన్తపో న పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. సో అనత్తన్తపో అపరన్తపో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతీభూతో సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతి.

౧౮౬. కతమో చ పుగ్గలో సరాగో? యస్స పుగ్గలస్స రాగో అప్పహీనో, అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సరాగో".

కతమో చ పుగ్గలో సదోసో? యస్స పుగ్గలస్స దోసో అప్పహీనో, అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సదోసో".

కతమో చ పుగ్గలో సమోహో? యస్స పుగ్గలస్స మోహో అప్పహీనో, అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సమోహో".

కతమో చ పుగ్గలో సమానో? యస్స పుగ్గలస్స మానో అప్పహీనో, అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “సమానో”.

౧౮౭. కథఞ్చ పుగ్గలో లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం, న లాభీ లోకుత్తరమగ్గస్స వా ఫలస్స వా. ఏవం పుగ్గలో లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

కథఞ్చ పుగ్గలో లాభీ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి లోకుత్తరమగ్గస్స వా ఫలస్స వా, న లాభీ రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం. ఏవం పుగ్గలో లాభీ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స.

కథఞ్చ పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం, లాభీ లోకుత్తరమగ్గస్స వా ఫలస్స వా. ఏవం పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

కథఞ్చ పుగ్గలో నేవ లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో నేవ లాభీ హోతి రూపసహగతానం వా అరూపసహగతానం వా సమాపత్తీనం, న లాభీ లోకుత్తరమగ్గస్స వా ఫలస్స వా. ఏవం పుగ్గలో నేవ లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

౧౮౮. కతమో చ పుగ్గలో అనుసోతగామీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కామే చ పటిసేవతి పాపఞ్చ కమ్మం కరోతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “అనుసోతగామీ”.

కతమో చ పుగ్గలో పటిసోతగామీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కామే చ న పటిసేవతి పాపఞ్చ కమ్మం న కరోతి. సో సహాపి దుక్ఖేన సహాపి దోమనస్సేన అస్సుముఖేనపి రుదమానో పరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “పటిసోతగామీ”.

కతమో చ పుగ్గలో ఠితత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో “ఠితత్తో”.

కతమో చ పుగ్గలో తిణ్ణో పారఙ్గతో థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో తిణ్ణో పారఙ్గతో థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో.

౧౮౯. కథఞ్చ పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స అప్పకం సుతం హోతి సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స అప్పకస్స సుతస్స న అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో [న ధమ్మమఞ్ఞాయ న ధమ్మానుధమ్మపటిపన్నో (స్యా.), న ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో (క.)] హోతి. ఏవం పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో.

కథఞ్చ పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స అప్పకం సుతం హోతి సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స అప్పకస్స సుతస్స అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి. ఏవం పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో.

కథఞ్చ పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స బహుకం సుతం హోతి సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స బహుకస్స సుతస్స న అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి. ఏవం పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో.

కథఞ్చ పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో? ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స బహుకం సుతం హోతి సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స బహుకస్స సుతస్స అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి. ఏవం పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో.

౧౮౦. కతమో చ పుగ్గలో సమణమచలో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సమణమచలో".

కతమో చ పుగ్గలో సమణపదుమో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సమణపదుమో".

కతమో చ పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సమణపుణ్డరీకో".

కతమో చ పుగ్గలో సమణేసు సమణసుఖుమాలో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో "సమణేసు సమణసుఖుమాలో"తి.

చతుక్కనిద్దేసో.

౫. పఞ్చకపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౧౮౧. తత్ర య్వాయం పుగ్గలో ఆరభతి చ విప్పటిసారీ చ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి , సో ఏవమస్స వచనీయో – "ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా [ఆరబ్భజా (క.) అ. ని. ౫.౧౪౨] ఆసవా సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా పవడ్ఢన్తి. సాధు వతాయస్మా ఆరమ్భజే ఆసవే పహాయ విప్పటిసారజే ఆసవే పటివినోదేత్వా చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు. ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ"తి.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో ఆరభతి న విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి, సో ఏవమస్స వచనీయో –

“ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా ఆసవా సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా నప్పవడ్ఢన్తి. సాధు వతాయస్మా ఆరమ్భజే ఆసవే పహాయ చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు. ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ”తి.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో న ఆరభతి విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – “ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా ఆసవా న సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా పవడ్ఢన్తి. సాధు వతాయస్మా విప్పటిసారజే ఆసవే పటివినోదేత్వా చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు. ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ”తి.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో న ఆరభతి న విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి, యత్థస్స తే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – “ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా ఆసవా న సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా నప్పవడ్ఢన్తి. సాధు వతాయస్మా చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు. ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ”తి. ఇమే చత్తారో పుగ్గలా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన ఏవం ఓవదియమానా ఏవం అనుసాసియమానా అనుపుబ్బేన ఆసవానం ఖయం పాపుణన్తి.

౧౯౨. కథఞ్చ పుగ్గలో దత్వా అవజానాతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో యస్స పుగ్గలస్స దేతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం, తస్స ఏవం హోతి – “అహం దమ్మి, అయం [అయం పన (స్యా. క.) అ. ని. ౫.౧౪౧] పటిగ్గణ్హాతీ”తి, తమేనం దత్వా అవజానాతి. ఏవం పుగ్గలో దత్వా అవజానాతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో సంవాసేన అవజానాతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో యేన పుగ్గలేన సద్ధిం సంవసతి ద్వే వా తీణి వా వస్సాని, తమేనం సంవాసేన అవజానాతి. ఏవం పుగ్గలో సంవాసేన అవజానాతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఆధేయ్యముఖో హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పరస్స వణ్ణే వా అవణ్ణే వా భాసియమానే ఖిప్పఞ్ఞేవ అధిముచ్చితా హోతి. ఏవం పుగ్గలో ఆధేయ్యముఖో హోతి .

కథఞ్చ పుగ్గలో లోలో హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఇత్తరసద్ధో హోతి ఇత్తరభత్తీ ఇత్తరపేమో ఇత్తరప్పసాదో. ఏవం పుగ్గలో లోలో హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో మన్దో మోమూహో హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కుసలాకుసలే ధమ్మే న జానాతి, సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే న జానాతి, హీనప్పణీతే ధమ్మే న జానాతి, కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే న జానాతి. ఏవం పుగ్గలో మన్దో మోమూహో హోతి.

౧౯౩. తత్థ కతమే పఞ్చ యోధాజీవూపమా పుగ్గలా? పఞ్చ యోధాజీవా – ఇధేకచ్చో యోధాజీవో రజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి [సత్థమ్భతి (సీ.) అ. ని. ౫.౧౪౧] న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం పఠమో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

పున చపరం ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం, అపి చ ఖో ధజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం దుతియో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో

లోకస్మిం.

పున చపరం ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం, అపి చ ఖో ఉస్సారణఞ్ఞేవ [ఉస్సాదనంయేవ (సీ.), ఉస్సాదనఞ్ఞేవ (స్యా. క.) అ. ని. ౩.౧౪౧] సుత్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం తతియో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

పున చపరం ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం సహతి ఉస్సారణం, అపి చ ఖో సమ్పహారే హఞ్ఞతి బ్యాపజ్జతి. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం చతుత్థో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

పున చపరం ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం సహతి ఉస్సారణం సహతి సమ్పహారం. సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం పఞ్చమో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం. ఇమే పఞ్చ యోధాజీవా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

౧౯౪. ఏవమేవం పఞ్చిమే యోధాజీవూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు. కతమే పఞ్చ? ఇధేకచ్చో భిక్ఖు రజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం [సన్తానేతుం (సీ. స్యా.) అ. ని. ౩.౭౫], సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా [ఆవీకత్వా (సీ.)] సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. కిమస్స రజగ్గస్మిం? ఇధ భిక్ఖు సుణాతి – "అసుకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా కుమారీ వా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా"తి. సో తం సుత్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం, సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. ఇదమస్స రజగ్గస్మిం.

సేయ్యథాపి సో యోధాజీవో రజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం పఠమో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

౧౯౫. పున చపరం ఇధేకచ్చో భిక్ఖు సహతి రజగ్గం, అపి చ ఖో ధజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం, సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. కిమస్స ధజగ్గస్మిం? ఇధ భిక్ఖు న హేవ ఖో సుణాతి – "అసుకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా కుమారీ వా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా"తి, అపి చ ఖో సామం [సామంయేవ (సీ.)] పస్సతి ఇత్థిం వా కుమారిం వా అభిరూపం దస్సనీయం పాసాదికం పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతం. సో తం దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం, సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. ఇదమస్స ధజగ్గస్మిం.

సేయ్యథాపి సో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం, అపి చ ఖో ధజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం దుతియో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

౧౯౬. పున చపరం ఇధేకచ్చో భిక్ఖు సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం, అపి చ ఖో ఉస్సారణఞ్ఞేవ సుత్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం, సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. కిమస్స ఉస్సారణాయ? ఇధ భిక్ఖుం అరఞ్ఞగతం వా రుక్ఖమూలగతం వా సుఞ్ఞాగారగతం వా మాతుగామో ఉపసఙ్కమిత్వా ఊహసతి [ఉహసతి (అట్ఠకథా) అ॰ ని॰ ౫.౭౫] ఉల్లపతి ఉజ్జగ్ఘతి ఉప్పణ్డేతి. సో మాతుగామేన ఊహసియమానో ఉల్లపియమానో ఉజ్జగ్ఘియమానో ఉప్పణ్డియమానో సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం, సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. ఇదమస్స ఉస్సారణాయ.

సేయ్యథాపి సో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం, అపి చ ఖో ఉస్సారణఞ్ఞేవ సుత్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం తతియో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

౧౯౭. పున చపరం ఇధేకచ్చో భిక్ఖు సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం సహతి ఉస్సారణం, అపి చ ఖో సమ్పహారే హఞ్ఞతి బ్యాపజ్జతి. కిమస్స సమ్పహారస్మిం? ఇధ భిక్ఖుం అరఞ్ఞగతం వా రుక్ఖమూలగతం వా సుఞ్ఞాగారగతం వా మాతుగామో ఉపసఙ్కమిత్వా అభినిసీదతి అభినిపజ్జతి అజ్ఝోత్థరతి. సో మాతుగామేన అభినిసీదియమానో అభినిపజ్జియమానో అజ్ఝోత్థరియమానో సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి. ఇదమస్స సమ్పహారస్మిం.

సేయ్యథాపి సో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం సహతి ఉస్సారణం, అపి చ ఖో సమ్పహారే హఞ్ఞతి బ్యాపజ్జతి, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం చతుత్థో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

౧౯౮. పున చపరం ఇధేకచ్చో భిక్ఖు సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం సహతి ఉస్సారణం సహతి సమ్పహారం. సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి. కిమస్స సఙ్గామవిజయస్మిం? ఇధ భిక్ఖుం అరఞ్ఞగతం వా రుక్ఖమూలగతం వా సుఞ్ఞాగారగతం వా మాతుగామో ఉపసఙ్కమిత్వా అభినిసీదతి అభినిపజ్జతి అజ్ఝోత్థరతి. సో మాతుగామేన అభినిసీదియమానో అభినిపజ్జియమానో అజ్ఝోత్థరియమానో వినివేఠేత్వా వినిమోచేత్వా యేన కామం పక్కమతి.

సో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి; బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేతి; థినమిద్ధం పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి; ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి; విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి.

సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; వితక్కవిచారానం వూపసమా దుతియం ఝానం…పే॰… తతియం ఝానం…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ''ఇదం దుక్ఖ''న్తి యథాభూతం పజానాతి, ''అయం దుక్ఖసముదయో''తి యథాభూతం పజానాతి, ''అయం దుక్ఖనిరోధో''తి యథాభూతం పజానాతి, ''అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా''తి యథాభూతం పజానాతి, ''ఇమే ఆసవా''తి యథాభూతం పజానాతి, ''అయం ఆసవసముదయో''తి యథాభూతం పజానాతి , ''అయం ఆసవనిరోధో''తి యథాభూతం పజానాతి, ''అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా''తి యథాభూతం పజానాతి.

తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ''ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా''తి పజానాతి. ఇదమస్స సఙ్గామవిజయస్మిం. సేయ్యథాపి సో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం సహతి ఉస్సారణం సహతి సమ్పహారం, సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి, తథూపమో అయం పుగ్గలో. ఏవరూపోపి ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం పఞ్చమో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు. ఇమే పఞ్చ యోధాజీవూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు.

౧౯౯. తత్థ కతమే పఞ్చ పిణ్డపాతికా? మన్దత్తా మోమూహత్తా పిణ్డపాతికో హోతి, పాపిచ్ఛో ఇచ్ఛాపకతో పిణ్డపాతికో హోతి, ఉమ్మాదా చిత్తవిక్ఖేపా పిణ్డపాతికో హోతి, ''వణ్ణితం బుద్ధేహి బుద్ధసావకేహీ''తి పిణ్డపాతికో హోతి, అపి చ అప్పిచ్ఛతంయేవ [అప్పిచ్ఛంయేవ (స్యా॰) అ॰ ని॰ ౫.౧౮౧] నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ [ఇదమట్ఠితంయేవ (సీ॰)] నిస్సాయ పిణ్డపాతికో హోతి. తత్ర య్వాయం పిణ్డపాతికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ పిణ్డపాతికో, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం పిణ్డపాతికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో [మోక్ఖో (సీ॰)] చ ఉత్తమో చ పవరో చ.

సేయ్యథాపి నామ గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం [నోనీతం (సీ॰)], నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో, సప్పిమణ్డం తత్థ అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం య్వాయం పిణ్డపాతికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ పిణ్డపాతికో హోతి, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం పిణ్డపాతికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. ఇమే పఞ్చ పిణ్డపాతికా.

౨౦౦. తత్థ కతమే పఞ్చ ఖలుపచ్ఛాభత్తికా…పే॰… పఞ్చ ఏకాసనికా…పే॰… పఞ్చ పంసుకూలికా…పే॰… పఞ్చ తేచీవరికా…పే॰… పఞ్చ ఆరఞ్ఞికా…పే॰… పఞ్చ రుక్ఖమూలికా …పే॰… పఞ్చ అబ్భోకాసికా…పే॰… పఞ్చ నేసజ్జికా…పే॰… పఞ్చ యథాసన్థతికా…పే॰….

౨౦౧. తత్థ కతమే పఞ్చ సోసానికా? మన్దత్తా మోమూహత్తా సోసానికో హోతి, పాపిచ్ఛో ఇచ్ఛాపకతో సోసానికో హోతి, ఉమ్మాదా చిత్తవిక్ఖేపా సోసానికో హోతి, ''వణ్ణితం బుద్ధేహి బుద్ధసావకేహీ''తి సోసానికో హోతి, అపి చ అప్పిచ్ఛతంయేవ

నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ సోసానికో హోతి. తత్ర య్వాయం సోసానికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ సోసానికో, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం సోసానికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ.

సేయ్యథాపి నామ గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో, సప్పిమణ్డం తత్థ అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం య్వాయం సోసానికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ సోసానికో హోతి, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం సోసానికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. ఇమే పఞ్చ సోసానికా.

పఞ్చకనిద్దేసో.

౬. ఛక్కపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౨౦౨. తత్ర య్వాయం పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి, తత్థ చ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి బలేసు చ వసీభావం, సమ్మాసమ్బుద్ధో తేన దట్ఠబ్బో.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి, న చ తత్థ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి న చ బలేసు వసీభావం, పచ్చేకసమ్బుద్ధో తేన దట్ఠబ్బో.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి, దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి [దుక్ఖస్సన్తం కరోతి (సీ॰) ఏవముపరిపి], సావకపారమిఞ్చ పాపుణాతి, సారిపుత్తమోగ్గల్లానా తేన దట్ఠబ్బా.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి , దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి, న చ సావకపారమిం పాపుణాతి, అవసేసా అరహన్తా తేన దట్ఠబ్బా.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి, న చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి, అనాగామీ హోతి అనాగన్తా ఇత్థత్తం, అనాగామీ తేన దట్ఠబ్బో.

తత్ర య్వాయం పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అనభిసమ్బుజ్ఝతి, న చ దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి, ఆగన్తా ఇత్థత్తం, సోతాపన్నసకదాగామినో తేన దట్ఠబ్బా.

ఛక్కనిద్దేసో.

౭. సత్తకపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౨౦౩. కథఞ్చ పుగ్గలో సకిం నిముగ్గో నిముగ్గోవ హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సమన్నాగతో హోతి ఏకన్తకాళకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి. ఏవం పుగ్గలో సకిం నిముగ్గో నిముగ్గోవ హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా నిముజ్జతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జతి "సాహు సద్ధా కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు [సాహు (సీ. స్యా.) ఏవం తీసు ఠానేసుపి] హిరీ కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు ఓత్తప్పం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు వీరియం [విరియం (సీ. స్యా.)] కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు పఞ్ఞా కుసలేసు ధమ్మేసూ"తి. తస్స సా సద్ధా నేవ తిట్ఠతి నో వడ్ఢతి హాయతియేవ , తస్స సా హిరీ నేవ తిట్ఠతి నో వడ్ఢతి హాయతియేవ, తస్స తం ఓత్తప్పం నేవ తిట్ఠతి నో వడ్ఢతి హాయతియేవ, తస్స తం వీరియం నేవ తిట్ఠతి నో వడ్ఢతి హాయతియేవ, తస్స సా పఞ్ఞా నేవ తిట్ఠతి నో వడ్ఢతి హాయతియేవ. ఏవం పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా నిముజ్జతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా ఠితో హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జతి "సాహు సద్ధా కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు హిరీ కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు ఓత్తప్పం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు వీరియం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు పఞ్ఞా కుసలేసు ధమ్మేసూ"తి. తస్స సా సద్ధా నేవ హాయతి నో వడ్ఢతి ఠితా హోతి, తస్స సా హిరీ నేవ హాయతి నో వడ్ఢతి ఠితా హోతి, తస్స తం ఓత్తప్పం నేవ హాయతి నో వడ్ఢతి ఠితం హోతి, తస్స తం వీరియం నేవ హాయతి నో వడ్ఢతి ఠితం హోతి, తస్స సా పఞ్ఞా నేవ హాయతి నో వడ్ఢతి ఠితా హోతి. ఏవం పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా ఠితో హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా విపస్సతి విలోకేతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జతి "సాహు సద్ధా కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు హిరీ కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు ఓత్తప్పం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు వీరియం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు పఞ్ఞా కుసలేసు ధమ్మేసూ"తి. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయనో. ఏవం పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా విపస్సతి విలోకేతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా పతరతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జతి "సాహు సద్ధా కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు హిరీ కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు ఓత్తప్పం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు వీరియం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు పఞ్ఞా కుసలేసు ధమ్మేసూ"తి. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తకరో హోతి. ఏవం పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా పతరతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా పతిగాధప్పత్తో హోతి? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జతి "సాహు సద్ధా కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు హిరీ కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు ఓత్తప్పం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు వీరియం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు పఞ్ఞా కుసలేసు ధమ్మేసూ"తి. సో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. ఏవం పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా పతిగాధప్పత్తో హోతి.

కథఞ్చ పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా తిణ్ణో హోతి పారఙ్గతో థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జతి "సాహు సద్ధా కుసలేసు ధమ్మేసు , సాధు హిరీ కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు ఓత్తప్పం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు వీరియం కుసలేసు ధమ్మేసు, సాధు పఞ్ఞా కుసలేసు ధమ్మేసూ"తి. సో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం పుగ్గలో ఉమ్ముజ్జిత్వా తిణ్ణో హోతి పారఙ్గతో థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో.

౨౦౪. కతమో చ పుగ్గలో ఉభతోభాగవిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ఉభతోభాగవిముత్తో.

౨౦౫. కతమో చ పుగ్గలో పఞ్ఞావిముత్తో…పే॰… కాయసక్ఖీ… దిట్ఠిప్పత్తో… సద్ధావిముత్తో… ధమ్మానుసారీ ….

౨౦౬. కతమో చ పుగ్గలో సద్ధానుసారీ? యస్స పుగ్గలస్స సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సద్ధావాహిం సద్ధాపుబ్బఙ్గమం అరియమగ్గం భావేతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో సద్ధానుసారీ. సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో పుగ్గలో సద్ధానుసారీ, ఫలే ఠితో సద్ధావిముత్తోతి.

సత్తకనిద్దేసో.

౮. అట్ఠకపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౨౦౭. తత్థ కతమే చత్తారో మగ్గసమఙ్గినో, చత్తారో ఫలసమఙ్గినో పుగ్గలా? సోతాపన్నో, సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో; సకదాగామీ, సకదాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో; అనాగామీ, అనాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో; అరహా, అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియాయ [అరహత్తాయ (స్యా॰ క॰) అ॰ ని॰ ౮.౫౯] పటిపన్నో; ఇమే చత్తారో మగ్గసమఙ్గినో, ఇమే చత్తారో ఫలసమఙ్గినో పుగ్గలా.

అట్ఠకనిద్దేసో.

౯. నవకపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౨౦౮. కతమో చ పుగ్గలో సమ్మాసమ్బుద్ధో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి, తత్థ చ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి బలేసు చ వసీభావం. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో సమ్మాసమ్బుద్ధో.

కతమో చ పుగ్గలో పచ్చేకసమ్బుద్ధో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝతి, న చ తత్థ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణాతి న చ బలేసు వసీభావం. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో పచ్చేకసమ్బుద్ధో.

కతమో చ పుగ్గలో ఉభతోభాగవిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ఉభతోభాగవిముత్తో.

కతమో చ పుగ్గలో పఞ్ఞావిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో న హేవ ఖో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో పఞ్ఞావిముత్తో.

కతమో చ పుగ్గలో కాయసక్ఖీ? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో కాయసక్ఖీ.

కతమో చ పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి, తథాగతప్పవేదితా చస్స ధమ్మా పఞ్ఞాయ వోదిట్ఠా హోన్తి వోచరితా, పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో.

కతమో చ పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో? ఇధేకచ్చో పుగ్గలో “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి, తథాగతప్పవేదితా చస్స ధమ్మా పఞ్ఞాయ వోదిట్ఠా హోన్తి వోచరితా, పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఏకచ్చే ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి, నో చ ఖో యథా దిట్ఠిప్పత్తస్స. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో.

కతమో చ పుగ్గలో ధమ్మానుసారీ? యస్స పుగ్గలస్స సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నస్స పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, పఞ్ఞావాహిం పఞ్ఞాపుబ్బఙ్గమం అరియమగ్గం భావేతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో ధమ్మానుసారీ. సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో పుగ్గలో ధమ్మానుసారీ, ఫలే ఠితో దిట్ఠిప్పత్తో.

కతమో చ పుగ్గలో సద్ధానుసారీ? యస్స పుగ్గలస్స సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సద్ధావాహిం సద్ధాపుబ్బఙ్గమం అరియమగ్గం భావేతి. అయం వుచ్చతి పుగ్గలో సద్ధానుసారీ. సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో పుగ్గలో సద్ధానుసారీ, ఫలే ఠితో సద్ధావిముత్తోతి.

నవకనిద్దేసో.

౧౦. దసకపుగ్గలపఞ్ఞత్తి

౨౦౯. కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా? సత్తక్ఖత్తుపరమస్స కోలఙ్కోలస్స ఏకబీజిస్స సకదాగామిస్స యో చ దిట్ఠేవ ధమ్మే అరహా – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా.

కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా? అన్తరాపరినిబ్బాయిస్స ఉపహచ్చపరినిబ్బాయిస్స అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స ఉద్ధంసోతస్స అకనిట్ఠగామినో – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠాతి.

ఏత్తావతా పుగ్గలానం పుగ్గలపఞ్ఞత్తీతి.

దసకనిద్దేసో.

పుగ్గలపఞ్ఞత్తిపకరణం నిట్ఠితం.